

ZPRAVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Zpravodaj je tištěn na papíru původem z lesů s certifikátem FSC (Forest Stewardship Council), kde se hospodářství sociálně a ekologicky šetrným způsobem podle stanovených standardů.

Starostové Českého Krumlova Luboš Jedlička a Třeboně Jan Váňa s průvodcem festivalu Jaroslavem Duškem při zahájení Ekofilmu v Třeboni.

OBSAH:

Události měsíce

Náměstek ministra Tomáš Tesař	2
Nelegálně dovezené odpady vráceny	2
Zasedání EUROBATS v Praze	3
Koncert pro přírodu 2010	4

Finance

Čerpání 4 miliard pro Moravskoslezský kraj začalo	5
Zelená úsporám pokračuje	6

Téma

Rozhovor s ředitelem SFŽP ČR Liborem Michálkem	7
Rostlina a živočich měsíce	9
Bernská úmluva	12

Z rezortu

ČIŽP monitoruje stav po povodních	15
AOPK ČR pomáhá v Kamerunu	16

Obce a regiony

Udržitelná spotřeba ve městech	17
Projekt FOKS	18

Analýzy, souhrny, komentáře

Jednotná evidence speleologických jevů	21
Dobrá praxe v udržitelnosti cestovního ruchu	23
Miss louka	25

EKO FILM VE ZNAMENÍ BIODIVERZITY

36. ročník Mezinárodního filmového festivalu o životním prostředí, přírodním a kulturním dědictví – Ekofilm 2010 se konal 4. až 10. října v Českých Budějovicích, v Českém Krumlově a v Třeboni. Hlavním tématem letošního ročníku byl Mezinárodní rok biodiverzity.

Zahajovací program Ekofilmu v Třeboni odstartovala cyklojízda. Na náměstí potom koncert skupiny The Tap Tap roztancoval přítomné. Festivalové účastníky pozdravili Růt Bízková, náměstkyně ministra životního prostředí, starosta Třeboně Jan Váňa a starosta Českého Krumlova Luboš Jedlička. Divákům popřáli nejen dobrou zábavu, a také hodně nových informací k zamyšlení.

Do soutěže MFF Ekofilm bylo letos přihlášeno 226 snímků ze 40 zemí světa, čímž byl o jeden titul překonán rekordní počet z minulého roku. Svá díla zaslali tvůrci z Arménie, Bulharska, Francie, Irska,

Maďarska, Německa, Nizozemí, Polska, Rakouska, Ruska, Slovenska, Španělska, USA a dalších zemí. Českou republiku reprezentovalo 63 filmů.

Všechny přihlášené filmy byly divákům během festivalu k dispozici k individuální projekci na přání v kině Kotva, nově také v Akademické knihovně Jihočeské univerzity a v Městském divadle v Českém Krumlově. Po skončení Ekofilmu lze vybrané pořady zapůjčit z festivalového archivu na Ministerstvu životního prostředí k nekomerčním přehlídkám Ozvěny Ekofilmu, čehož využívají nejvíce organizátoři kulturních center, klubových kin a také školská zařízení.

Průvodcem 36. Ekofilmu byl stejně jako v uplynulých dvou ročnících Jaroslav Dušek. Kromě rekordního počtu filmů letošní Ekofilm nabídl návštěvníkům množství doprovodných akcí v oblasti filmu a kultury, odborný program na Přírodovědecké fakultě a v Akademické knihovně Jihočeské univerzity, panelové diskuse a semináře v Českém Krumlově, které svůj hledáček zaměřily především na biodiverzitu.

Vše o festivalu najdete na internetových stránkách www.ekofilm.cz.

Veronika Dušková, upraveno (red)
Foto Libor Sváček

Náměstkem pro ochranu přírody a krajiny **Tomáš Tesař**

Novým náměstkem ministra životního prostředí a ředitelem sekce ochrany přírody a krajiny se od 1. září 2010 stal Ing. Tomáš Tesař.

Ing. Tesař vystudoval VŠST v Liberci. Od roku 1990 pracoval v mezinárodním obchodě s přepravními službami. Na místo náměstka přichází z funkce jednatele a ředitele společnosti Topsped, spol. s r. o., pro logistiku a dopravu.

Tomáš Tesař je ženatý a má tři děti.

Do roku 2009 nebyl členem žádné politické strany, od roku 2009 je členem Top 09.

Zdroj: MŽP

Foto archiv MŽP

MŽP a Hospodářská komora ČR

Ministr životního prostředí Pavel Drobil se 24. srpna sešel s prezidentem Hospodářské komory ČR Petrem Kuželem.

Schůzka byla informativní, mezi hlavní témata patřila novela zákona o odpadech, novela zákona o ovzduší, proces EIA, zákon č. 114/92 Sb., o ochraně přírody a krajiny, SFŽP a Zelená úsporám a pokračování spolupráce MŽP a Hospodářské komory ČR.

Během diskuze k novele zákona o ovzduší se stanoviska ministerstva a Hospodářské komory v některých bodech lišila. Zároveň došlo k dohodě o prodloužení a podpisu tzv. společného memoranda mezi MŽP a HK ČR.

Eva Veverková, tiskové oddělení MŽP, upraveno (red)

Nelegálně dovezené odpady vráceny

Zpět do Rakouska byly 26. srpna odeslány odpady, které odtud byly nelegálně dovezeny do České republiky začátkem srpna.

Za spolupráce kontrolních orgánů (Obvodního oddělení Policie ČR Hrušovany nad Jevišovkou, Celního úřadu Znojmo a České inspekce životního prostředí, oblastního inspektorátu Brno) byly 3. srpna 2010 zachyceny dva kamiony naložené nacupovanými plastovými odpady a odpadními pneumatikami při příjezdu do opuštěného areálu v Hraběticích na Znojemsku. Při kontrole na místě pak Česká inspekce životního prostředí zjistila, že

v areálu jsou již uloženy obdobné plastové odpady v množství odpovídajícím přibližně dvěma dalším kamionům. Areál si rakouský podnikatel T. Romagnoli pronajal od české společnosti Divorsio, a. s., údajně ke skladování a činností spojeným s recyklací odpadů.

Protože opuštěný areál není zařízením, v němž by bylo podle zákona o odpadech povoleno jakékoli nakládání s odpady, byla situace vyhodnocena jako nedovo-

lená přeshraniční přeprava odpadů. Celní úřad proto nařídil přerušení přepravy a odstavení obou vozidel, zadržel doklady k vozidlům a k nákladům a zakázal jim pokračování v jízdě. Jako prevenci před dalším navážením odpadu do areálu zajistilo Obvodní oddělení Policie ČR dozor.

Ministerstvo životního prostředí, které je za Českou republiku příslušným orgánem pro přeshraniční přepravu odpadů, oficiálně požádalo v souladu s naříze-

ním Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006, o přepravě odpadů, partnerské ministerstvo v Rakousku o zajištění toho, že rakouský odesílatel vrátí zpět do země odeslání všechny odpady, které do areálu nelegálně dovezl.

Během několika dnů rakouský podnikatel prostřednictvím ministerstva projevil zájem převézt zpět odpady naložené v obou zadržených kamionech. České

Ministerstvo životního prostředí ovšem trvalo na požadavku vrátit všechny nelegálně dovezené odpady zároveň a nesouhlasilo s uvolněním pouze dvou zadržených kamionů.

Posléze obdrželo české ministerstvo od rakouského zprávu o naplánovaném datu vrácení 26. srpna 2010, kdy se odvoz všech odpadů zpět do Rakouska také uskutečnil. Za dohledu Policie ČR, Celního úřadu

a České inspekce životního prostředí byly odpady uložené na ploše areálu naloženy do dvou prázdných kamionů, jejichž přistavení rakouský podnikatel zajistil.

Všechny čtyři kamiony s nelegálně dovezeným odpadem pak byly za doprovodu Celního úřadu Znojmo vyvezeny přes hraniční přechod Hevlín zpět do Rakouska.

Eva Veverková, tiskové oddělení MŽP,
upraveno (red)

MŽP k pokračování činnosti Dolu Darkov

Ministerstvo životního prostředí připravilo stanovisko k posouzení vlivů na životní prostředí (stanovisko EIA) k záměru Pokračování hornické činnosti OKD, a. s., Dolu Darkov, v období 2011–2020.

Proces EIA je stanoven zákonem č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o dlouhodobý proces, v jehož průběhu jsou v souladu se zákonem zpracovány odborné dokumenty (oznámení, dokumentace, posudek), které jsou spolu s vyjádřeními dotčených správních úřadů, dotčených územních samosprávných celků a veřejnosti zásadními podklady pro závěrečné stanovisko EIA. Stanovisko EIA je odborným podkladem pro správní úřady rozhodující v navazujícím řízení o realizaci či nerealizaci záměru.

Pro MŽP je zásadním podkladem posudek zpracovaný jím pověřenou autorizovanou osobou, která má za úkol zhodnotit

především správnost a úplnost dokumentace. Dále navrhne MŽP stanovisko, které je rovněž součástí posudku. Zpracovatel posudku při návrhu stanoviska standardně vypořádá veškeré připomínky, které byly ministerstvu doručeny v předchozím průběhu procesu EIA a pokud je považuje z hlediska vlivu na životní prostředí za opodstatněné, promítne je rovněž do návrhu podmínek.

Obdobně bylo postupováno i s vyjádřením společnosti Lázně Darkov, a. s., které bylo na ministerstvo doručeno dne 29. 4. 2010 a následně předáno zpracovateli posudku k vypořádání. Toto vyjádření a návrh podmínek, které se týkají společnosti Lázně Darkov, a. s., byly obsaženy v posudku, který byl MŽP předložen dne

14. 5. 2010, tedy ještě před volbou i do Poslanecké sněmovny Parlamentu, tzn. před začátkem působení ministra Pavla Drobila na MŽP. MŽP po prostudování posudku a na základě vyjádření doručených k posudku tyto podmínky jako opodstatněné plně do stanoviska EIA zapracovalo.

Proces posuzování vlivů na životní prostředí je standardizovaným úředním postupem, který se řídí příslušným zákonem, probíhá na odborné úrovni a je plně v kompetenci ředitelky odboru posuzování vlivů na životní prostředí a integrované prevence, která stanoviska EIA podepisuje.

Eva Veverková, tiskové oddělení MŽP,
upraveno (red)

Zasedání EUROBATs v Praze

Česká republika poprvé ve své novodobé historii hostila zasedání smluvních stran Mezinárodní úmluvy v ochraně přírody – 6. zasedání smluvních stran Dohody o ochraně populací evropských netopýrů (EUROBATs).

Účastníci zasedání se sešli 20. – 22. září 2010 v Top hotelu v Praze a přijali usnesení, která určují směřování ochrany a výzkumu netopýrů v Evropě v následujících letech.

Dohoda o ochraně populací evropských netopýrů patří k významným mezinárodním dokumentům sjednaným na základě Úmluvy o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (tzv. Bonn-

ské úmluvy). Sjednání Dohody EUROBATs bylo vyvoláno skutečností, že stav evropských netopýrů je z hlediska jejich ochrany nepříznivý, podílejí se na tom zejména změny ve struktuře ekosystémů, ničení přirozeného prostředí, narušování letních i zimních úkrytů a také používání některých pesticidů.

Výzkum a ochrana netopýrů mají v České republice dlouholetou tradici, jednu

z nejstarších v Evropě. Čeští chiropterologové (vědci zabývající se studiem netopýrů a kaloňů) jsou ve světě uznávanými odborníky. I z toho důvodu Česká republika přijala na minulém zasedání dohody EUROBATS v roce 2006 v Lublani návrh zorganizovat 6. zasedání EUROBATS v ČR. Organizaci zasedání zajišťuje Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci se sekretariátem Dohody EUROBATS a Českou společností pro ochranu netopýrů, naší největší nevládní organizací, která se ochranou a výzkumem netopýrů zabývá. Na přípravě a realizaci doprovodných akcí se podílel také Český svaz ochránců přírody.

V rámci přípravy 6. zasedání EUROBATS a pro zvýšení povědomí a znalostí o netopýrech byl za podpory MŽP natočen krátkometrážní dokumentární film *Netopýři ve tmě*, který přibližuje život a systém ochrany netopýrů v ČR a také záslužnou práci odborníků, kteří se zabývají výzkumem netopýrů a jejich způsobem života. Slavnostní premiéra filmu se uskutečnila 8. září v pražském kině Atlas. MŽP se také podílelo na přípravě anglické publikace *A Tribute To The Bats*, která shrnuje historii a současnost ochrany a výzkumu netopýrů v ČR. Kniha byla zajímavým dárkem pro delegáty konference.

Pro účastníky zasedání byla rovněž připravena jednodenní exkurze, během níž mohli navštívit záchranné centrum pro hendikepované živočichy, centrum ekologické výchovy Na Čabárně, poznat krásy Chráněné krajinné oblasti Kokořínsko a prohlédnout si zámek v Mělníku.

Podrobnější informace o dohodě EUROBATS najdete ve Zpravodaji MŽP 2010/9 a na www.mzp.cz.

*Jarmila Krebsová,
tiskové oddělení MŽP, upraveno (red)
Foto archiv Mariana Poláka*

▲ Z natáčení filmu *Netopýři ve tmě*.

Koncert pro přírodu 2010

Desáté výročí založení oslavil Národní park České Švýcarsko benefičním Koncertem pro přírodu s Bratry Ebenovými a předkapelou Botafogo z pražského Studia Ypsilon.

Koncert, na němž se 4. září na náměstí v Krásné Lípě sešla více než tisícovka diváků, uspořádalo Ministerstvo životního prostředí, Státní fond životního prostředí ČR, Správa Národního parku České Švýcarsko, České Švýcarsko, o. p. s., a město Krásná Lípa. Mezi hosty, kteří z pódia přednesli svou gratulaci nejmladšímu národnímu parku u nás, byl zástupce Evropské komise a bývalý ministr životního prostředí Ladislav Miko, současná náměstkyně ministra životního prostředí Rut Bízková a ředitel Národního parku České Švýcarsko Pavel Benda.

Součástí koncertu byla dražba, jejíž výtěžek putoval na obnovu povodněmi postižené oblasti parku. Dražila se vzácná zkamenělina pocházející právě z Českého Švýcarska, křeslo starosty města Krásná Lípa i předměty od hostů: náměstkyně Rut Bízková věnovala od dražby vánoční přání od britského prince Charlese, ředitel Benda zase preparovaného ledňáčka „v letu“. Následným licitováním se podařilo získat nádherných 12 300 korun. Energie, která sálala z účinkujících, dokázala udržet náměstí plné dlouho do noci i přes to, že teploměr ukazoval pouhých pár stupňů nad nulou.

Zástupci Ministerstva životního prostředí a Státního fondu životního prostředí se zúčastnili také následujících oslav výročí Národního parku České Švýcarsko, které se konaly celou sobotu. Pro nejmenší účastníky oslav, kteří s rodiči absolvovali Rodinný maratón (procházku po Krásné Lípě, kde na jednotlivých stanovištích plnili nejrůznější úkoly) MŽP a SFŽP připravili spoustu krásných dáreků.

*Z. Novák, A. Stillerová,
upraveno (red)*

Čerpání 4 miliard pro Moravskoslezský kraj začalo

Kvalita ovzduší v Moravskoslezském kraji je jednou z hlavních priorit Ministerstva životního prostředí.

„Od 13. září do 31. května 2011 je možné podávat žádosti o dotace z Operačního programu Životní prostředí na projekty realizované pouze v Moravskoslezském kraji, které zlepší kvalitu ovzduší. Tato mimořádná výzva dává k dispozici čtyři miliardy korun,“ řekl ministr životního prostředí Pavel Drobil, který se 20. září v Ostravě sešel se zástupci firem, jež patří k největším znečišťovatelům ovzduší v Moravskoslezském kraji. Informoval je o možnostech čerpání peněz z výzvy zaměřené na kvalitu ovzduší a snižování emisí.

Výzva, vyhlášená v rámci prioritní osy 2 Operačního programu Životní prostředí zaměřené na zlepšení kvality ovzduší a snižování emisí, je určena pro obce, města, další veřejné subjekty, ale i pro velké společnosti, které budou chtít investovat do ekologizace svých provozů, a tím snížit vypouštění emisí a prašnost ovzduší.

Žadatelé mohou využít finance na zlepšení kvality ovzduší snížením vypouštěných emisí, snížením prašnosti a snížením imisní zátěže – spadu znečištění do dané-

ho území. Půjde o realizace např. nových nízkoemisních zdrojů a nových rozvodů centrálního zásobování teplem, pořízení nízkoemisních technologií, technických opatření pro snížení prašnosti či výsadbu izolační zeleně.

Výzva reflektuje některé nové možnosti a přístupy, které rozšiřují okruh možných žadatelů o dotaci, zároveň se podařilo také výrazně zkrátit a zjednodušit způsob hodnocení projektů. Celkem je připravováno okolo 30 projektových záměrů velkých znečišťovatelů s očekávaným výrazným dopadem na snížení vypouštěných emisí znečišťujících látek.

Současné s vyhlášením výzvy pokračuje informační kampaň MŽP, například semináře se zaměřením na zpracování kvalitních žádostí o dotaci. Standardně jsou k dispozici rovněž poradenská místa Stát-

ního fondu životního prostředí, vše s cílem získat co největší počet kvalitních a pro kraj prospěšných projektů.

Kontaktním pracovištěm je Krajské pracoviště SFŽP pro Moravskoslezský kraj, Českobratrská 7, 702 00 Ostrava 2, telefony 595 198 432 – 434 v době po–čt 8.00–16.00, pá 8.00–14.00.

Jarmila Krebsová, tiskové oddělení MŽP, upraveno (red)

Seminář pro moravskoslezské obce a města

Na hejtmanství Moravskoslezského kraje proběhl již 19. srpna seminář určený zástupcům měst a obcí o možnostech získání finanční podpory na jejich projekty, které zlepší kvalitu ovzduší.

Seminář nabídl informace o možnostech podpory pro města a obce, včetně aktualit ke připravované speciální výzvě pro Moravskoslezský kraj, jejíž přípravy již byly v běhu.

„Velice si cením iniciativy pana ministra Drobila, že speciálně pro Moravskoslezský kraj bude na podzim tohoto roku otevřena mimořádná výzva na projekty ke snížení imisní zátěže obyvatelstva. Tento seminář je jedním z kroků, které mají napomoci najít vhodné projekty měst

a obcí,“ komentoval akci první náměstek moravskoslezského hejtmána Miroslav Novák.

„Věřím, že realizace programu přispěje také k nabídce nových kvalifikovaných pracovních míst, a tak bude mít podpora několikanásobný efekt,“ dodal náměstek primátora města Ostravy Dalibor Madej.

Podpora bude zaměřena především na rekonstrukci spalovacích i nespalovacích zdrojů znečišťování ovzduší za účelem snížení emisí prachových částic, oxidu

dusíku, oxidu siřičitého, těkavých organických látek a amoniaku. Rovněž bude možno čerpat podporu na výstavbu nového centrálního zdroje tepla včetně rozvodů nebo na projekty mající za cíl snížit prašnost z plošných a liniových zdrojů (např. samosběrné nebo kropicí vozy, výsadba izolační zeleně apod.). Semináře se zúčastnilo na padesát zástupců měst.

Jarmila Krebsová, tiskové oddělení MŽP, upraveno (red)

Program Zelená úsporám získal další prostředky

Ministr životního prostředí Pavel Drobil a zástupce japonské firmy Mitsui & Co. pan Ken Abe uzavřeli 31. srpna 2010 smlouvu o prodeji dalších jednotek AAU. Program Zelená úsporám tak získal nové prostředky, které budou využity pro zateplování rodinných a bytových domů, výstavbu domů v pasivním standardu a výměnu starých kotlů za ekologické vytápění.

Vsoučasné době probíhají jednání Ministerstva životního prostředí i s dalšími kupci emisních kreditů. Přestože vyjednávání jsou po loňské krizi čím dál složitější, je Česká republika v prodeji jednotek AAU dlouhodobě nejúspěšnější zemí a již několikrát prodej jednotek AAU firmě Mitsui je toho důkazem.

„Jednání o prodeji dalších emisních jednotek mají naději na úspěch i z toho důvodu, že kupci vnímají pozitivně úspěšný rozvoj programu Zelená úsporám,“ okomentoval prodej ministr Drobil.

Dosud prodalo Ministerstvo životního prostředí celkem 76,2 milionů jednotek AAU. Většinu z nich odkoupilo Japonsko (japonská vláda a firma Mitsui), část emisních kreditů od Česka převzaly i vlády Rakouska, Španělska a Světová banka.

Stejně jako u všech předchozích smluv, i v tomto případě zůstává vyjednaná cena

jednotky AAU i celkový získaný finanční objem důvěrné.

Možnost prodat jednotky AAU získala Česká republika díky tomu, že od roku 1990 snížila své emise skleníkových plynů již o 27,6 %, přičemž se v Kjótském protokolu zavázala k 8 % snížení. Své nevyužití právo vypouštět emise skleníkových plynů proto může ve formě jednotek AAU prodat ostatním státům nebo firmám, které své závazky mají problém splnit.

Podle zákona o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů nakládá s jednotkami AAU Ministerstvo životního prostředí a výnosy z prodeje jednotek AAU jsou příjmem Státního fondu životního prostředí. Ten je poté investuje výhradně do programu Zelená úsporám.

Jarmila Krebsová, tiskové oddělení MŽP, upraveno (red)

JEDNOTKA AAU

Jednotka přiděleného množství, Assigned Amount Unit (AAU), je jednotka definovaná v rámci Kjótského protokolu, která představuje obchodovatelné právo státu vypustit do ovzduší jednu tunu emisí skleníkových plynů v období 2008–2012. Přebytek svých jednotek může země, která snížila emise víc, než se v Kjótském protokolu zavázala, prodat ostatním zemím. Jednotky přiděleného množství představují vlastně „emisní rozpočet“ každé průmyslově vyspělé země, který obdržela na základě svého emisního cíle v rámci Kjótského protokolu.

Jednotky přiděleného množství AAU jsou používány pro počítání závazků v rámci Kjótského protokolu, a vytváří tak „mezinárodní měnu“, se kterou může být podle článku 17 Kjótského protokolu flexibilně obchodováno mezi státy za účelem dosažení redukčních závazků. ČR disponuje podle Kjótského závazku právem vypustit do ovzduší celkem cca 900 mil tun CO₂ekv v období 2008–2012. Toto právo je vyjádřeno v jednotkách přiděleného množství AAU. Reálné množství vypuštěných emisí bude podle současných analýz o cca 17 % nižší, než jsou naše cíle v rámci Kjótského protokolu. Tento rozdíl může ČR prodat v podobě jednotek AAU zemím, kterým se Kjótský protokol plnit nedaří.

Často dochází k záměně emisních povolenek EUA s jednotkami AAU. Jaký je mezi nimi rozdíl? S emisními povolenkami EUA se obchoduje pouze v rámci evropského systému emisního obchodování (EU ETS) a obchodují s nimi jednotliví znečišťovatelé, tedy podniky. Od roku 2013 přestanou být firmám přidělovány zdarma a budou si je muset nakupovat rovnou v aukcích. Jednotky AAU jsou součástí celosvětových mechanismů Kjótského protokolu, v jehož rámci ČR musela celkově snížit produkci skleníkových emisí o 8 % vůči roku 1990.

Zdroj: MŽP

Zelená úsporám pokračuje

Ministerstvo životního prostředí rozhodlo 24. srpna 2010 od 15.00 hodin dočasně přerušit přijímání žádostí pro panelové domy v rámci programu Zelená úsporám. Všechny již přijaté projekty budou řádně zadministrovány. Původní oblasti podpory pro nepanelové bytové domy a rodinné domy pokračují a budou i nadále financovány beze změn.

Důvodem tohoto kroku je nutnost vyhodnotit po 12 měsících přijímání dosavadní průběh této části programu, provést analýzu skutečně čerpatelných prostředků, když v posledním období Státní fond životního prostředí ČR zaznamenal prudký nárůst nedostatků v projektové dokumentaci i samotné investiční připravenosti projektů. Výsledky analýzy budou zveřejněny začátkem příštího roku a budou podkladem pro další otevření programu. Přijímání dalších žádostí pro panelové domy bude možné se začátkem nové stavební sezony v roce 2011.

Program Zelená úsporám byl zahájen 22. dubna 2009 a byl určen výhradně pro vlastníky rodinných a vybraných bytových domů. Následně od 1. září byl otevřen také pro panelové domy. Program je určen na podporu úspor energie a využití obnovitelných zdrojů energie v obytných domech. Podpora je poskytována formou dotace. Program je financován z příjmů z prodeje jednotek AAU. Dosud byly prodány ve smluvní výši 18,2 miliardy korun. Uzavírání smluv lze očekávat i v dalších měsících, MŽP o dalších prodejkách jedná. Na základě odhadů při zahájení programu se očekávalo, že by cílový výnos z prodeje emisních přebytků mohl být kolem 25 miliard korun.

Eva Veverková, tiskové oddělení MŽP, upraveno (red)

O proměně SFŽP ČR v zelenou banku

Libora Michálka jmenoval ředitelem Státního fondu životního prostředí ČR ministr životního prostředí 5. srpna 2010. Úkolem Libora Michálka je nastartovat novou etapu SFŽP ČR, během níž se má fond proměnit v takzvanou zelenou banku.

V čem spočívá změna Státního fondu životního prostředí ČR v „zelenou banku“?

Rozdíl mezi bankou a fondem je v tom, že banka má daleko více diverzifikované zdroje, zatímco fond má příjem hlavně z prodeje emisních povolenek. V případě „zelené banky“ lze uvažovat o více zdrojích, například z vydání emise zelených dluhopisů, z rezerv na likvidaci fotovoltaických panelů, ze zvýhodněných půjček od specializovaných bank. Podobně větší diverzifikace na straně aktiv je rovněž krokem směřujícím k bankovnímu pojetí instituce. Úvodem je ale asi důležité zmínit, že realizace vizí, o nichž se budeme bavit, bude často vyžadovat legislativní změny, to znamená cílová podoba fondu, respektive zelené banky bude do značné míry ovlivněna vůlí zákonodárců.

Dobře, co si mám ale představit pod pojmem „zelená banka“ v souvislosti se SFŽP ČR?

Klasická banka má mimo jiné své investiční aktivity. Založí třeba investiční fond, v případě zelené banky např. zelený „inkubátor“, jehož peněžní prostředky budou sloužit k podpoře různých environmentálních projektů a rozvoji zelených technologií. Nevím, zda bude politická vůle k tomu, aby znečišťovatelé životního prostředí měli nějaké minimální rezervy u zelené banky podobně, jako je tomu u komerčních bank ve vztahu k ČNB, ale dovedu si představit situaci, že se znečišťovatelé budou podílet na kofinancování projektů v rámci specializovaných investičních fondů. Cílem transformace státního fondu v „zelenou banku“ je, aby strana aktiv i pasiv byla rozmanitější, aby k programům typu OPŽP, Zelená úsporám, Národním programům přibýly další produkty, jimiž bude možné financovat environmentální projekty.

Nemůžu se nezeptat, po těchto slovech, mohou

dostat mnozí strach, že dojde k odsunutí současných priorit státního fondu, jako je OPŽP nebo program Zelená úsporám, na druhou kolej.

Když se bavíme o rozmanitější struktuře produktů, tak to není o tom, že teď se nějaké produkty zruší nebo odsunou na vedlejší kolej. Naopak cílem je produkty rozšiřovat, doplňovat, případně modifikovat tak, aby bylo dosaženo co nejlepšího efektu. Operační program Životní prostředí zůstane i nadále výsadním typem podpory administrovaným státním fondem. A program Zelená úsporám je vzhledem k omezeným zdrojům a velké míře poptávky právě tím typem programu, kde je na místě uvažovat o jeho modifikaci.

Co bude větší změna? Zaměření v oblastech podpory, nebo v jejím financování?

Záleží na tom, čím budeme velikost změny měřit. Bude-li to např. míra změny poptávky po produktu, může být poměrně obtížné změnu odhadnout. Pokud například v programu Zelená úsporám snížíte míru dotací o 50 procent a částečně nahradíte financování zvýhodněnými půjčkami, je otázkou, o kolik klesne míra poptávky po produktu. Odhady tohoto typu by nám měli poskytnout externí dodavatelé, kteří pracují na projektu takzvaného revolvingového fondu. Cílem ale rozhodně není, aby se šlo z jednoho extrému do druhého

Ta otázka je asi předčasná, ale dovedete si představit, že by Státní fond životního prostředí ČR mohl v budoucnu spolupracovat se soukromými firmami na konkrétních projektech? Tedy, že by fond přímo kooperaoval se soukromým kapitálem?

Jak jsem naznačil úvodem, investiční aktivity typu public private partnership v rámci specializovaných investičních

fondů určitě mohou být nástrojem podpory výzkumu nových technologií, a to nejen v oblasti životního prostředí. Důležité ale bude realizovat potřebné legislativní změny. Pokud by fond měl přejít k modelu Green Investment Bank známému z Velké Británie, zákon o Státním fondu životního prostředí ČR by kromě změny názvu musel zavést pojmy jako vlastní kapitál, bilanční suma, zdroje pro krytí rizik spojených např. s investicemi typu venture capital apod.

Pokud se podíváme na dnešní fond, tak to jsou zejména Národní programy, Zelená úsporám a především Operační program Životní prostředí, který je řízen Evropskou komisí. Tedy, pokud by současný fond měl nabízet i další možnosti podpory v rámci projektů životního prostředí, kde by na ně získával prostředky?

Společnost PricewaterhouseCoopers zpracovává analýzu, jejímž výstupem má být nalezení takových právních modelů, které by umožnily i při stávajících programech částečně přejít na revolvingový způsob financování podpory konkrétních projektů.

Jak daleko jste se zmiňovanými právními analýzami transformace státního fondu?

Nyní jsme ve fázi, kdy se zpracované analýzy pomalu dostávají do interní diskuze.

Co nyní podnikáte proto, abyste s transformací fondu začal co nejdříve?

V tuto chvíli si mapují, jaké projekty se na fondu řešily v minulosti a vlastně i to, co se řeší teď v rámci již rozběhlých projektů. Zjišťuji, že některé se částečně překrývají, jindy jsou zaměřeny až příliš specificky, což vede k tomu, že se podpory nedostává tam, kde by byla více potřeba.

Hovoříme o změně zákona o Státním fondu životního prostředí ČR, jeho statutu. Jak?

Na to se v tuto chvíli těžko odpovídá, protože vše záleží na tom, jak silná bude politická vůle státní fond přiblížit jakékoli standardní bance. Pokud porovnáte zákon o bankách se zákonem o Státním fondu životního prostředí, zjistíte, že druhý ze jmenovaných předpisů říká jen velmi málo. Tím neříkám, že by měl vzniknout nějaký obsáhlý právní předpis, ale určitě by změny měly směřovat k tomu, aby zelená banka byla pružnou organizací se zájmem o životní prostředí, která využívá všech možností podporovat projekty, které se k životnímu prostředí váží.

Jak silnou podporu máte pro transformaci fondu u ministra Pavla Drobila?

Pan ministr projekt zelené banky plně podporuje. Samozřejmě dílčí teze transformace fondu na zelenou banku budou ještě předmětem řady diskusí, a to nejen s Ministerstvem životního prostředí, ale též s Českou národní bankou a dalšími zainteresovanými subjekty. Předpokládám, že konkrétnější teze transformace budou formulovány do konce tohoto roku.

▲ „Může se zdát, že můj přesun z České národní banky na Státní fond životního prostředí ČR je až příliš velkým skokem. Na druhou stranu jsem se jak v centrální bance, tak v Komisi pro cenné papíry věnoval fondům pro kvalifikované investory. Ty se liší od běžných fondů tím, že jsou úzce zaměřeny a některé z nich pak přímo na zelené technologie. Tyto fondy fungují velmi efektivně. Svoji roli na státním fondu proto vnímám jako roli toho, kdo má vytvořit prostor, aby se i státní fond choval efektivně a žadatelům o podporu nabízel co možná nejlepší podmínky,“ říká nový ředitel SFŽP ČR Libor Michálek.

*Pro Prioritu a Zpravodaj MŽP
připravil Daniel Tácha
Foto archiv SFŽP ČR*

Rostlina a živočich měsíce

Mezinárodní rok biodiverzity – „Pro pestrou přírodu, pro budoucnost“

Biotop – lužní lesy

Lužní lesy jsou pestrým a pro většinu lidí i magickým koutem přírody. Nacházejí se v nivách a v povodích řek a jsou charakteristické vysokou hladinou podzemní vody a záplavovým cyklem. Jejich zbytky najdeme i v blízkosti velkých měst a lidé je rádi využívají k procházkám. Roste a žije v nich mnoho rostlin a živočichů, ale jsou také ukázkou divočiny, která není vůbec běžná. Nejsou jenom hezké, ale pomáhají nám zadržovat vodu v krajině a také zpomalovat povodně.

Rozlišujeme je zpravidla na luhy měkké (s vrbami a topoly) a tvrdé (s duby, jilmy a jasany), ale patří k nim i jasanové olšiny. Mají mnoho tváří a každý je vnímá trochu jinak. Pro přírodovědce jsou rájem divočiny, pro lesníka zdrojem kvalitního dříví a pro lidi z blízkých sídel zase třeba líníštěm komárů. Jsou velmi pestré, a proto v nich najdete mnoho druhů rostlin a živočichů, a to i takových, které spolu jinde nepotkáte. Na malém prostoru se v nich totiž mísí les s bezlesím, vodními plochami i místy zcela suchými.

Prostředí lužních lesů je velmi dynamické a výrazné proměny v průběhu vegetační sezony tomu odpovídají. Na

jaře je v nich většinou nadbytek vody, ať už z dešťů, tajícího sněhu, nebo záplav. Záplavy, které jsou ve volné krajině vnímány negativně, jsou pro lužní lesy velmi důležité. Přinášejí s sebou živiny, odnášejí nahromaděný materiál a výrazně modifikují terén. Někde povalí pár stromů, jinde vytvoří hlubokou tůň nebo jinou zanesou. K záplavám nedochází ve všech lužních lesích, jen v těch největších v blízkosti velkých řek.

Neméně dynamická je ale také vegetace těchto lesů. Na jaře se rozsáhlé plochy pokryjí na vlhčích místech kobercem bledulí jarních, česneku medvědího nebo blatouchu, na těch sušších pak barevně září dymnivky, sasanky a plicníky. S postupem času je vystřídají kuklíky, kostival a hluchavky, vzácněji i kosatce nebo některé orchideje. Převahu ale postupně získávají koprivy, které mohou v prostředí luhu dorůst výšky člověka

a spolu s bezem černým, dalšími keři a mladými stromy vytváří skoro neproniknutelnou džungli.

Velmi zajímavá je ale i fauna těchto lesů. Hojní jsou měkkýši a všudypřítomný hmyz, nejen komáři, ale i řada motýlů, brouků nebo třeba na jižní Moravě zajímaví mravenci lužní. Nechybí samozřejmě obojživelníci, ať už skokani, kuřky ohnivé, nebo čolci, ale plazů i savců zde najdete z důvodu zvýšené vodní hladiny poměrně málo. Hojní jsou naopak ptáci. Nejpočetnější jsou pěvci (pěnice černohlavá, sýkory, brhlík, střízlík, lejsci, moudivláček), ale běžně potkáte i šplhavce (strakapoudy a žluny), dravce (od káně po orly) a také volavky a čápy bílé i černé.

V České republice lze nalézt největší lužní les na soutoku řek Moravy a Dyje, další zbytky lužního lesa se nacházejí na březích Labe u soutoku s Cidlinou (NPR Libický luh) a v povodí Moravy a Dyje. V důsledku regulace vodních toků, přeměnou mokřadů na zemědělskou půdu, ale i výstavbou nádrží na řekách (např. Novomlýnské soustavy vodních děl) lužní lesy z naší krajiny mizí.

Pro měsíc říjen byly vybrány dva druhy vázané na lužní lesy – jilm vaz a mravenec lužní.

Foto Antonín Krása, AOPK ČR

Jilm vaz

(*Ulmus laevis murinus*, (Pallas 1784))

Jilm vaz je listnatá, opadavá, u nás domácí dřevina, která patří spolu s dalšími našimi původními druhy – jilmem habrolistým (*Ulmus minor* Mill.) a jilmem horským (*Ulmus glabra* Hudson) – mezi jilmy.

Výskyt druhu v minulosti a v současnosti

Jilm měl největší rozšíření v postglaciální historii lesa a pozdějším teplém období smíšeného bukového lesa, v němž tvořil spolu s lípou důležitou složku. Později jeho počty snížil člověk zásahy v lese, hlavně redukováním lužních lesů, které byly často nahrazeny loukami a poli. K ústupu přispěla i regulace řek se změnami hladiny spodní vody. Současné rozšíření jilmů, tedy i vazu, bylo ve 20. století také negativně ovlivněno několika vlnami grafidózy (holandské nemoci jilmů), i když jilm vaz je trochu odolnější než ostatní druhy našich jilmů.

Stručný popis druhu

Mohutný strom, až 35 m vysoký, s obvodem kmene až přes 300 cm (měřeným ve výšce 130 cm nad zemí). Koruna je široká, nepravidelná, tvořená silnými větvemi, rostoucími vzhůru v ostrém úhlu. Borka je hnědošedá a loupe se v tenkých plátcích. Listy jsou na bázi asymetrické, dvouřadě uspořádané, 2x ostře pilovité se zuby kupředu zahnutými, na rubu měkce chlupaté, krátce řapíkaté. Okřídle-

né nažky jsou ve svazečcích na dlouhých stopkách, semenné pouzdro je uprostřed brvitě nažky. Pupeny jsou dvoubarevné (šupiny jsou tmavě lemované). Jilm vaz kvete brzy, v únoru až březnu, o 14 dnů dříve než ostatní jilmy. Kořenová soustava je bohatě vyvinutá, s krátkým křovím kořenem, vedlejší kořeny jsou dlouhé a bohaté, naspodu u starších kmenů bývají široké tabulovité kořeny s výraznými kořenovými náběhy.

Biotopové nároky druhů

Jilm vaz je strom střední Evropy, chybí v Anglii a na severu, v západní Evropě není hojný, v jihovýchodní části Evropy se vyskytuje v Bulharsku, Rumunsku, v severní části Balkánského poloostrova, v pobaltských zemích a ve stepních oblastech Ukrajiny a Ruska. Nejlépe se mu daří na úrodných hlinitých půdách a ve vlhkých místech, snáší i záplavy v lužních lesích. Vedle toho se vyskytuje i v krasových oblastech, tam snese i značné sucho, ale to mu zkracuje život. K suchu a solím je odolnější než jiné druhy jilmů.

Využití

Dřevo vazu je kruhovitě pórovité, hrubé, dlouze vláknité, lesklé, za čerstva žlutobílé (bílý jilm), později bílá zežloutne a jádro dřeva zůstane světle hnědavé. Dřevo je tvrdé, špatně štípatelné, ohebné, slabě

VÍTE, ŽE...

... už J. E. Chadt Ševětínský (1913) evidoval 8 lokalit mohutných jilmů vazů. K některým z nich se váže řada pověstí, nejznámější byl vaz u Chlumce nad Cidlinou, v lese Luhy, zvaný Morana, s obvodem 520 cm (1912).

elastické, sesychá a je méně trvanlivé než ostatní jilmy. Dává i lýko (lykodra). Vaz je možno využít v parkových úpravách, stro-mořadích, v úpravách návsí, v břehových porostech kolem toků, v krajině i lesích na vhodných stanovištích.

Foto Martina Molíková, AOPK ČR; Ivo Tábor, VÚKOZ

Ohrožení a ochrana

Jilm vaz je důležitou součástí lesních porostů lužního charakteru i ve zvláště chráněných územích, např. v CHKO Lito-velské Pomoraví, Moravský kras, České středohoří, národních přírodních rezervací, např. Soutok na jižní Moravě. Pozo-

ruhodné stromy jilmu vazu jsou chráněny v kategorii památných stromů, vyhlášeno je 29 položek ústředního seznamu ochrany přírody, což představuje 107 stromů (z toho alej u Duchcova má 70 stromů). Největší z nich jsou např. Jilm u hájenky v Lukovečku u Fryštáku na Zlín-

sku s výčetním obvodem kmene 544 cm (2009), Jilm u vodárny v Černčicích u Loun s obvodem kmene 486 cm (2005), Vaz v Poustce u Frýdlantu s obvodem kmene 482 cm (2004) nebo Maděruv jilm v Kobylé, s obvodem kmene 470 cm (2005).

Mravenec lužní

(*Liometopum microcephalum* (Panzer, 1798))

Foto Jiří Matuška

Na území České republiky je v současnosti známo více než sto deset druhů mravenců. Mravenec lužní patří k nejzajímavějším a nejzvláštějším z nich. Je to starobylý obyvatel, archetyp, lužní krajiny s tradičně extenzivním zemědělským i lesnickým využitím.

Výskyt druhu v minulosti a současnosti

Mravenec lužní je rozšířen od Itálie po Moravu a Slovensko, přes Balkán až do Malé Asie a pod Kavkaz, severně od Černého Moře pak po řeku Samaru na Ukrajině. Na jihu Moravy dosahuje severozápadní hranice svého výskytu v Evropě.

Populace na jižní Moravě bývala ještě před padesáti lety považována za jednu z nejsilnějších v rámci celého areálu výskytu. Souvislé osídlení sahalo od soutoku Dyje s Moravou severně k Hodonínu, severozápadně k Pohořlicím. Radikální obnova starých porostů v aluviu Kyjovky a Moravy v posledních desetiletích zanechala v severní části pouze jedinou mikropopulaci u Mikulčic. Vybudování novomlýnské kaskády vodních nádrží znamenalo výrazné zmenšení jihomoravského areálu mravence lužního a značný úbytek hnízd.

VÍTE, ŽE...

... rodiny mravence lužního opouštějí padlé nebo odumřelé hnízdní stromy? Že dělnice tohoto druhu jsou velmi agresivní a zuřivě brání nejen hnízdní stromy, ale i ostatní stromy ve svém teritoriu?

Stručný popis

Mravenec lužní má černou hlavu, nohy i zadeček, jeho hrud' je však červená. Hlava a zadeček jsou pokryty velmi hustým ochmýřením, které dodává mravencům hedvábně třpytný vzhled. Sekret jedové žlázy, jímž se mravenec lužní intenzivně brání svým nepřítelům, má zcela specifickou kořenovou vůni. Dělnice mravence lužního, dosahující velikosti 4–7 mm, nemůžeme na jejich stanovištích přehlédnout, protože se po kmenech stromů i na zemi pohybují v širokých proudcích.

Biotopové nároky druhu

Mravenec lužní obývá živé kmeny středněvěkových a zejména starých listnatých stromů, především dubů, jasanů, topolů, jilmů a lip. Osídluje zpravidla nadúrovňové stromy a výstavky v souvislých lužních porostech a v jejich okrajích, ochotně obsazuje i soli-

téry v nivních loukách, výjimečně i v jejich okolí. Hnízdí uvnitř stromových dutin vzniklých činností dřevokazného hmyzu a hub. Tyto prostory aktivně rozšiřuje a vyplňuje jemnou kartonovou strukturovanou stavbou. Kartonovou hmotu vytváří z jemných pilin trouchnivého dřeva, slin a výměšků mšic. V jednom stromě může být více menších hnízd, které tvoří jednu rodinu. Silná rodina, čítající až miliony jedinců, může obsadit dutiny i v několika okolních stromech.

Ohrožení a ochrana

Mravenec lužní, přestože patří k nejohroženějším druhům našich mravenců, není dosud chráněn zákonem. V červeném seznamu bezobratlých ČR je zařazen do kategorie kriticky ohrožený druh. Naše populace mravence lužního se velmi rychle zmenšuje. Takřka 50 % hnízd bylo zničeno vykácením rozsáhlých lužních lesů při výstavbě Novomlýnských nádrží v 70. a 80. letech minulého století. Další ztráty, které jsou postupné, a tedy ne tolik nápadné, vznikají kácením hnízdních stromů při těžbě lesních porostů a odumírání přestárých solitérů na nivních loukách. Reálně hrozí, že kolonie mravence lužního zůstanou časem zachovány pouze v přestárých, postupně se rozpadajících porostech přírodních rezervací. Ovšem je otázkou, zda výskyt na tak malých navzájem izolovaných biotopech bude perspektivní a zda mravenec lužní zůstane součástí naší fauny i po roce 2100. Ochrana a záchrana tohoto druhu je však při dobré vůli snadná. Stačí ponechávat hnízdní stromy a jejich skupiny v porostech netěžené, udržovat solitérní stromy v nivních loukách a včas jejich ztráty doplňovat náhradní výsadbou, tedy zachovat dosavadní charakter lužní krajiny. To by s ohledem na kulturně historický význam lednicko-valtického areálu, kam spadá velká část areálu mravence lužního, mělo být samozřejmé.

Zdroj: AOPK ČR a MŽP

Bernská úmluva

Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť (Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats), sjednaná v roce 1979 ve švýcarském Bernu, spojuje hned několik tradičních i novějších přístupů k péči o přírodní dědictví.

Závazky a rozumná opatření

Smluvní strany se v této smlouvě zavazují přísně chránit celoevropsky významné druhy a poddruhy planě rostoucích rostlin (Příloha I) a volně žijících živočichů (Příloha II). Jako příklad uvedme alespoň známou orchidej střešníček pantoflíček (*Cypripedium calceolus*), koniklec otevřený (*Pulsatilla patens*) s nápadnými modrými květy, vydra říční (*Lutra lutra*), všechny druhů dravců (jestřábi *Accipitriformes*, sokoli *Falconiformes*) a sov (*Strigiformes*) nebo čolka velkého (*Triturus cristatus*). Článek 9 umožňuje smluvním stranám přijmout z této ochrany výjimky, ovšem za jednoznačně vymezených podmínek.

Pravidlo předběžné opatrnosti, jedna z klíčových zásad péče o životní prostředí, se v rámci Bernské úmluvy uplatňuje v Příloze III. Ta obsahuje seznam druhů fauny a flóry, které smluvní strany sice nemusejí striktně chránit, ale jejichž využívání by mělo probíhat rozumným, udržitelným způsobem tak, aby neohrozilo další existenci těchto organismů: patří sem kupř. bobr evropský (*Castor fiber*), rys ostrovid (*Lynx lynx*) nebo známá ryba hlavatka podunajská (*Hucho hucho*).

Jak ostatně vyplývá již ze samotného názvu, ukládá uvedená konvence smluvním stranám, aby přijaly vhodná a potřebná právní a správní opatření i k ochraně přírodních stanovišť (biotopů) všech druhů fauny a flóry, zejména těch, které jsou přísně chráněny. Měly by tak zabezpečit účinnou ochranu ohrožených přírodních stanovišť, i když je neobývají druhy, na něž se úmluva vztahuje. Opakovaně se potvrzuje, že péče o biotopy zůstává nejen zdaleka nejúčinnějším, ale většinou i nejlevnějším způsobem, jak v krajině dlouhodobě udržet životaschopné populace původních planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů a procesy probíhající ve ekosystémech.

Na přelomu 70. a 80. let 20. století, kdy nebylo v západní Evropě hnutí proti týrání zvířat a za jejich individuální ochranu před špatným zacházením (animal welfare) tak vlivné jako dnes, představovala Bernská úmluva jednu z oněch pověstných prvních vlaštovek tím, že zakazuje některé nehumánní způsoby lovu či zabíjení živočichů jako je střílení zvířat oslněných umělým světlem (Příloha IV).

V politické gesci Rady Evropy

Politickou gesci nad Bernskou úmluvou převzala Rada Evropy (RE), sídlící ve Štrasburku. Až dosud se smluvními stranami Bernské úmluvy stalo 50 evropských států a také Evropské společenství (ES). Z členských států RE na sebe zatím závazky úmluvy nepřevzalo jen San Marino a Ruská federace. Protože úmluva klade značný důraz na ochranu migrujících živočichů, přistoupily k ní i čtyři africké země, kudy pravidelně protahují nebo kde zimují evropské ptáky.

Rídící orgán úmluvy, Stálý výbor, který je tvořen delegáty smluvních stran, se ve starobylém alsaském městě schází zpravidla jednou ročně. Na rozdíl od jiných mezinárodních mnohostranných úmluv, zaměřených na péči o životní prostředí, nemá Bernská úmluva žádný vědecký panel. Odborné podklady připravují kromě sekretariátu a konzultantů i expertní skupiny zabývající se ochranou významných skupin organismů (houby a rostliny, bezobratlí, plazi a obojživelníci, ptáci, velké šelmy), územní ochranou (chráněná území a ekologické sítě, ostrovy) nebo činiteli ohrožujícími biologickou

rozmanitost (invazní nepůvodní druhy, změny podnebí). Stálý výbor koordinuje také činnosti spojené s Evropským diplomem Rady Evropy. Toto prestižní ocenění, udělované chráněným územím s mimořádnými přírodovědeckými, kulturními a estetickými hodnotami a příkladnou péčí o ně na dobu pěti let, získalo od roku 1965 jen 70 lokalit ze 26 evropských zemí. V ČR jej obdržel Národní park Podyjí, CHKO Bílé Karpaty a NPR Karlštejn. V současnosti se projednává návrh, aby se nositelem Evropského diplomu stal také Národní park Šumava.

Již v roce 1989 doporučil Stálý výbor, aby smluvní strany Bernské úmluvy na svém území podle propracovaných kritérií vytvářely soustavu celoevropsky významných lokalit pro celoevropsky významné druhy a poddruhy planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů a typy přírodních stanovišť označovanou jako soustavu Smaragd a založenou na stejných principech, jako je dobře známá soustava chráněných území ES Natura 2000.

Pozoruhodný způsob, jak ověřovat naplňování Bernské úmluvy smluvními stranami, přibližuje rámeček.

VEŘEJNÁ KONTROLA NAPLŇOVÁNÍ BERNSKÉ ÚMLUVY

Za to, že Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť patří mezi nejúspěšnější mezinárodní konvence vůbec, vdčíme jednomu jejímu pozoruhodnému ustanovení.

Každý občan či organizace ze země, která se stala signatářem Bernské úmluvy, může upozornit její sekretariát, že v určitém konkrétním případě nenaplní vláda této země závazky, které na sebe převzala ratifikací, přijetím, schválením nebo přistoupením k této mezinárodní právní normě. Stálý výbor poté stížnost spolu s vysvětlením příslušné vlády posoudí. Pokud ji uzná za opodstatněnou, doporučí kritizovanému státu konkrétní kroky, jak sjednat nápravu. Na dalším zasedání přednese delegát uvedeného státu zprávu o tom, jak se s nimi jeho vláda vypořádala. Stálý výbor celý případ uzavře teprve tehdy, jestliže dotčená vláda doporučení skutečně, nikoli formálně, naplnila. Nutno podotknout, že naprostá většina smluvních stran Bernské úmluvy se skutečně snaží, aby se na „černé listině“ Stálého výboru vůbec neocitla. Nevládní organizace, občanské sdružení či odborná společnost, která podala stížnost, má možnost ji přednést přímo na zasedání Stálého výboru.

Až dosud musel Stálý výbor řešit 96 případů zjevného porušení Bernské úmluvy. Nejvíce, 12, se týkalo Řecka, dále následovaly Velká Británie a Španělsko. Z nedostatečného naplňování Bernské úmluvy se již musela zpovídat skoro každá druhá smluvní strana. Téměř v polovině případů se jednalo o specifický plán nebo projekt, jako je výstavba silnic a dálnic, přehradních nádrží, větrných elektráren apod. Nejvíce stížností přišlo, jak se ostatně dá předpokládat, od nevládních organizací. Stálý výbor nemusel projednávat žádné porušení Bernské úmluvy Českou republikou.

Smluvní strany jistě uvítají, že neplatí členské příspěvky: úmluva je financována z rozpočtu RE a dobrovolných příspěvků evropských vlád. Podrobnější informace o Bernské úmluvě najde zájemce na adrese: http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/nature/Bern/default_en.asp.

Bernská úmluva a Česká republika

Tehdejší ČSFR začala s přípravami na ratifikaci Úmluvy o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť již v roce 1991. Po rozpadu Československa nebyla nově vzniklá ČR členem Rady Evropy, čímž došlo k určitému zpomalení celého procesu. Nicméně v srpnu 1994 vláda ČR odsouhlasila záměr, aby se Česká republika stala smluvní stranou Bernské úmluvy. Po opakovaném meziresortním vyjednávání vláda přistoupení České republiky k Bernské úmluvě v srpnu 1997 schválila.

Současně vyslovila Česká republika výhrady proti zařazení některých ptačích a savčích predátorů (vlk *Canis lupus*, medvěd hnědý *Ursus arctos*, káně lesní *Buteo buteo*, káně rousná *Buteo lagopus*, jestřáb lesní *Accipiter gentilis*, poštolka obecná *Falco tinnunculus*) do Přílohy II (přísně chráněné druhy živočichů). Obdobná výhrada se týká méně známé kozy bezoárové (*Capra aegagrus*): tento sudokopytník není v ČR původním druhem, ale byl a je pro myslivecké účely chován v oborách. Stálý výbor rovněž přijal výhradu ČR proti zařazení poloautomatických a automatických zbraní se zásobníkem schopným pojmout více než dvě dávky munice do Přílohy IV.

Bernskou úmluvu ČR oficiálně podepsala v říjnu 1997 a smluvní stranou se stala 1. června 1998. Přijetím moderně koncipovaného zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a jeho pro-

váděcího předpisu, vyhlášky MŽP ČR č. 395/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, byly základní závazky, vyplývající z úmluvy, transponovány do právního řádu ČR. Naplňování Bernské úmluvy v ČR koordinuje odbor mezinárodní ochrany biodiverzity MŽP, odborné podklady zajišťuje ponejvíce Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.

Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť, známější podle místa sjednání spíše jako Bernská úmluva, představuje svým značně komplexním přístupem a celokontinentální působností významný nástroj péče o přírodní dědictví v šířeji pojaté Evropě.

*RNDr. Jan Plesník, CSc., místopředseda
Stálého výboru Bernské úmluvy,
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
Foto Jan Plesník*

▲ V rámci Bernské úmluvy se uskutečňuje celoevropský plán péče o známého lesního тура zubra (*Bison bonasus*). Početnost celosvětové populace v poslední době klesá, a navíc se v ní začínají výrazněji projevovat negativní dopady příbuzenské plemenitby.

▲ Evropu mimo Ruskou federaci obývá deset populací medvěda hnědého (*Ursus arctos*), čítajících celkem přes 14 000 jedinců. V evropské části Ruska žije 36 000 těchto velkých šelem. Medvěd hnědý je Bernskou úmluvou přísně chráněn.

▲ Mezi území oceněná Evropským diplomem Rady Evropy patří i nejrozsáhlejší a nejlépe zachovaná říční delta našeho kontinentu, rumunská část delty Dunaje.

▲ Čáp bílý (*Ciconia ciconia*), zařazený do Přílohy II Bernské úmluvy, se mezi evropskou veřejností těší značné oblibě.

▲ Česká republika uplatnila výjimku z přísné ochrany poštolky obecné (*Falco tinnunculus*). I ve městech se tento známý sokolovitý dravec žije většinou drobnými savci. Snímek byl pořízen na hnízdě na pražském Novém Městě.

▲ Značnou část cévnatých rostlin přísně chráněných Bernskou úmluvou tvoří endemické druhy a poddruhy. Keříčkovitá rostlina *Azorina vidalii*, příbuzná zvonkům, roste jen na Azorských ostrovech.

▲ Bavorský národní park obdržel Evropský diplom v roce 1996. Na snímku přirozeně se obnovující les na Luzně.

▲ Nepočtený, ale výkonný sekretariát Bernské úmluvy působí ve štrasburském sídle Rady Evropy. Tamější Palác Evropy byl slavnostně otevřen v roce 1977.

▲ Tehdejší generální tajemník Rady Evropy Terry Davis zasadil před Palácem Evropy ve francouzském Štrasburku v listopadu 2004 dvě plané třešně symbolizující rozvoj Bernské úmluvy.

ČIŽP nadále monitoruje stav po povodních

Liberecký inspektorát České inspekce životního prostředí – oddělení ochrany vod – prověřil v průběhu povodní i po nich celkem 35 lokalit.

Z těchto lokalit bylo 10 průmyslových podniků, 18 čistíren odpadních vod a čerpacích stanic odpadních vod, 1 sběrný dvůr nebezpečného odpadu, 2 autoservisy a 4 čerpací stanice pohonných hmot. Inspektoři prověřovali stav většinou přímo na místě; v některých případech, kde nebyl možný přístup, byly informace zprostředkovány od provozovatelů. Z hlediska ochrany jakosti vod před znečištěním nedošlo u většiny prověřovaných objektů, vyjma areálu bývalé chemičky J. G. Heusser v Mníšku u Liberce a zdevastovaných čistíren odpadních vod, k výraznějším škodám na životním prostředí.

V sobotu 7. srpna ráno voda z řeky Jeřice z areálu bývalé chemičky odnesla odhadem 80 prázdných nezajištěných barelů a 200 litrovou nádrž s peroxidem, která se z poloviny vylila a polovinu nádrže následně hasiči zadrželi u benzínové stanice po směru toku a zbylý obsah zneutralizovali. Dalším šetřením po opadnutí vody ČIŽP zjišťovala míru zasažení jednotlivých objektů a rozsah škod. Společnosti J. G. Heusser byla ihned uložena opatření k nápravě, další opatření byla uložena v rámci příkazního řízení. Jednalo se zejména o zabezpečení skladů chemických látek, dále o sanační a inventarizační práce.

K 31. srpnu byla většina zasažených ČOV i čerpacích stanic odpadních vod znovu uvedena do provozu s konkrétními dočasnými výjimkami pro čistírny odpadních vod

v Chrastavě a v Hrádku, kde již byla čistírna částečně zprovozněna 20. srpna a schopna čistit veškeré přítékající odpadní vody, dále pro čistírnu odpadních vod v Hejnicích a ve Frýdlantu, kde byla zanesena veřejná kanalizace.

V části průmyslových podniků, ač byly povodní zasaženy, nedošlo k úniku závadných látek. Další prověřované areály nebyly povodní zasaženy.

Kontrolou sběrného dvora společnosti A.S.A. ve Frýdlantu bylo zjištěno, že z areálu byly povodní odplaveny ropné látky v množství 50–100 l ze skladu nebezpečných odpadů (areál se nachází na soutoku Řasnice a Smědé). Dále velká voda odplavila kontejner s 90 vyřazenými lednicemi a plastový kontejner s vyřazenými zářivkami. Během šetření probíhaly úklidové práce.

Při kontrolách čerpacích stanic pohonných hmot, které byly povodní zasaženy, ČIŽP ověřila, že nebyly poškozeny, a proto nebyl zjištěn žádný významný únik závadných látek.

Z provozních prostředků ČIŽP byl částečně hrazen monitoring zasažených soukromých studní v Mníšku. Výsledky byly předány Krajské hygienické stanici v Liberci k další-

▲ Čistírna odpadních vod v Hrádku nad Nisou byla zasažena povodní.

mu využití při sanaci těchto vodních zdrojů.

Stav po povodních je i nadále nepřetržitě monitorován. Přitom se ČIŽP zaměřuje na sledování průběhu obnovy provozu ČOV a kontrolu plnění uložených opatření k nápravě závadného stavu. ČIŽP i nadále spolupracuje s povodňovými orgány. Dokladem toho je činnost, při které inspektoři oddělení ochrany vod svým šetřením a následnou laboratorní analýzou identifikovali druh látky, která se po více jak týdnu po skončení povodně objevila v bývalém náhonu poblíž areálu Elitex v Chrastavě. Likvidaci laguny zajišťuje odborná firma.

*Ivana Awwadová,
tisková mluvčí ČIŽP, upraveno (red)
Foto archiv ČIŽP*

Správa KRNAP spustila nový web

Po měsících příprav spustila Správa KRNAP novou podobu svých internetových stránek www.krnep.cz. Současná podoba je uživatelsky přátelštější, graficky atraktivnější a přitom splňuje všechna pravidla přístupnosti, kterými se státní instituce musí řídit.

„Internetové stránky jsou již řadu let jedním ze základních komunikačních kanálů, který Správa KRNAP intenzivně využívá. Naše původní stránky ve více

méně nezměněné podobě fungovaly řadu let a staly se natolik obsáhlé, že nebylo úplně jednoduché doklikt se k hledané informaci,“ říká ředitel Správy KRNAP

Jan Hřebačka. „Proto jsme se rozhodli od základu změnit jejich podobu. Zjednodušit a zpřehlednit jejich členění. I jejich grafickou podobu jsme uzpůsobili současným

trendům, aby byly uživatelsky příjemné,“ dodává.

Internetové stránky Správy KRNP často navštěvují jak odborníci, kteří hledají odborné informace, tak i široká veřejnost. Ta na nich hledá užitečné informace, týkající se zejména turistiky na území národního parku, aktuální informace o možných omezeních a další novinky.

Současné internetové stránky proto nabízejí na úvodní stránce šest sekcí, které návštěvníka navedou správným směrem. Sekce **Příroda a historie** je určena pro širokou veřejnost, která hledá informace o území Krkonoš. Sekce **Ochrana přírody a péče o NP** obsahuje informace pro odbornou

veřejnost. Zaměřeno na veřejnost je, jak už název napovídá, určena pro veřejnost, která se chce dozvědět o aktivitách, jež Správa KRNP pro tuto cílovou skupinu připravuje. Významnou částí aktivit Správy KRNP je **Environmentální výchova**, která si pro svou důležitost vysloužila vlastní sekci. Záložka **Správa NP** obsahuje informace o organizaci, legislativě nebo o evropských projektech, které správa parku realizuje. Poslední sekce je **Mapový server a GIS**, který je důležitým podkladem pro obce a města stejně jako pro běžné návštěvníky hor. Kromě těchto šesti základních sekcí jsou speciálně zvýrazněny například Veřejné zakázky nebo **Fotogalerie a Kalendář akcí**.

Zvláštním grafickým prvkem, který nový web dělá atraktivnější, jsou kresby akademické malířky Renaty Oppeltové. Ta vytvořila úvodní stránku, na níž se střídá čtvero ročních období a speciální kresby – veverku, šišku, návštěvníky, ještěrku, kompas a smrkovou větvíčku – které jsou jednotlivým prvkem každé ze šesti sekcí.

Webové stránky jsou živým organizmem. Je třeba je udržovat aktuální a neustále rozvíjet. Podněty, připomínky a tipy je proto možné posílat na mluvci@krnap.cz.

Radek Drahný, tiskový mluvčí, vedoucí oddělení styku s veřejností Správy KRNP, upraveno (red)

AOPK ČR pomáhá gorilám v rezervaci v Kamerunu

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR se zapojila do projektu Pomáháme gorilám. Společně s patnácti zoologickými zahradami bude sbírat použité mobily.

Nepotřebný mobilní telefon je možné odevzdat v 15 zoologických zahradách v ČR a na vybraných pracovištích AOPK ČR, a to s cílem pomoci africkým zvířatům. Za každý odevzdaný mobil přispěje spolupracující společnost REMA Systém na nákup potřebného vybavení pro strážce biosférické rezervace Dja v Kamerunu. Satelitní telefony, stany nebo boty usnadní strážcům pohyb a pobyt v terénu, a tím účinnější ochranu goril i jiných volně žijících živočichů před pytláky.

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) nainstalovala jednu originální nádobu na sběr mobilů na ředitelství AOPK ČR v budově Nuselská 34. Mobily budou shromažďovat také některá regionální pracoviště, tj. krajská střediska a správy CHKO ve svých sídlech.

„AOPK ČR cítí povinnost pomoci kolegům v zemi, kde ochrana přírody mnohdy ztroskotává na nedostatku základního vybavení, které považujeme za zcela běžné a samozřejmé. Zapojení do projektu je proto zcela přirozené, a navíc nás téměř nic nestojí,“ říká RNDr. František Pelc, ředitel AOPK ČR.

„Jsme rádi, že se AOPK ČR, která dlouhodobě spolupracuje s Uníí českých a slovenských zoologických zahrad, rozhodla do projektu zapojit. Projekt se tím rozšíří o dalších 37 sběrných míst, a umožní tak

i lidem, kteří se běžně do žádné zoologické zahrady nedostanou, přispět na dobrou věc,“ komentoval spolupráci Petr Kubernát, marketingový ředitel společnosti REMA Systém.

Projekt byl zahájen 3. dubna 2010 v Zoo Praha, která se snaží jeho prostřednictvím pomoci ve volné přírodě žijícím gorilám nížinným. Ocenila jej i OSN, pod-

le níž napomáhá tomu, aby se do přírody dostalo méně nebezpečných látek. Tím, že se k projektu připojily další zoologické zahrady, se stal z hlediska svého rozsahu světovým unikátem.

Jitka Kozubková, Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, www.nature.cz, upraveno (red)

Udržitelná spotřeba ve městech – luxus, nebo nutnost?

Měla by se města v současnosti zabývat otázkami udržitelné spotřeby? Úspěšné příklady dokazují, že v této oblasti svého rozvoje mohou města dosáhnout velmi dobrých výsledků, kdy ušetří nejen životní prostředí, ale ve střednědobém horizontu také finanční prostředky.

Systematicky na veřejné zakázky

Tématu udržitelné spotřeby ve městech a obcích byla věnována Sekce Národní sítě Zdravých měst ČR, která se uskutečnila 23. září v budově Českého svazu vědeckotechnických společností v Praze pod záštitou Ministerstva životního prostředí ČR.

Řada místních samospráv se v současnosti snaží o provoz úřadů, který by byl šetrný k životnímu prostředí, ale také k městským či obecním pokladnám. Seminář Národní sítě Zdravých měst ČR (NSZM) shrnul aktuální doporučení a postupy v této oblasti jak ze strany Ministerstva životního prostředí, tak z hlediska odborných institucí a organizací a z konkrétních měst.

„Samosprávy mají velké možnosti, jak zavádět ekologizaci úřadů, ale také další součásti udržitelné spotřeby například ve veřejných zakázkách nebo v provozu škol či zřizovaných organizací. Ve Zdravých městech nám jde o to, aby postup v těchto věcech byl systematický a neztroskotával na formálních překážkách,“ říká ředitel NSZM Petr Švec.

EMAS ve městech

Ukázkovým přístupem k ekologizaci provozu úřadu se může pochlubit Zdravé město Uherské Hradiště. Zdravé město Chrudim zase získalo na začátku tohoto roku jako první mezi městy z ČR certifikát **EMAS**, udělovaný CENIA – českou informační agenturou životního prostředí organizacím, které splní náročná kritéria v oblasti environmentálního managementu. Zástupci obou Zdravých měst seznámili účastníky semináře s výhodami i úskalími při zavádění opatření přispívajících k udržitelné spotřebě na městských úřadech.

Základním předpokladem udržitelné spotřeby v budovách jsou úspory energie. Perspektivám udržitelné, nízkooenergetické výstavby se dlouhodobě věnuje kolektiv specialistů ze Stavební fakulty

MEZINÁRODNÍ PROJEKT ZDRAVÉ MĚSTO

V roce 1988 iniciovala Světová zdravotní organizace Projekt Zdravé město a k jeho realizaci přizvala nejvýznamnější evropské metropole. Za patnáct let trvání projektu v Evropě vzniklo 1300 Zdravých měst ve 30 zemích (např. Velká Británie, Francie, Itálie, Německo, Maďarsko aj.). Základním cílem této aktivity je podpořit na úrovni měst, obcí a regionů realizaci mezinárodně uznávaných hodnot: zdraví, udržitelný rozvoj a kvalitu života.

Národní síť Zdravých měst ČR je asociace sdružující města, obce a regiony, které realizují mezinárodní Projekt Zdravé město (PZM). Zdravá města, obce a regiony systematicky podporují kvalitu veřejné správy, kvalitu strategického plánování a řízení s ohledem na udržitelný rozvoj a podporu zdraví a ptají se svých obyvatel na jejich názory. NSZM má v současnosti 90 členů s regionálním vlivem na 1556 měst a obcí, ve kterých žije 2,9 milionu obyvatel (28 % populace ČR).

Více informací o NSZM naleznete na internetových stránkách <http://www.zdravamesta.cz>.

ČVUT v Praze zastoupený zejména prof. Janem Tywoniakem. Společnost SEVEN nabízí městům **Projekt BuySmart**, zaměřený na úspory energie, ale také na tzv. zelené nakupování.

Globální souvislosti udržitelné spotřeby a výroby ilustruje myšlenka férového obchodu neboli distribuce produktů s označením **Fair Trade**. Ekumenická akademie Praha v České republice zaštiťuje projekt **Fairtradová města**, který umožňuje městům podpořit prodej fairtradových výrobků.

Zelená kritéria

Závazná pravidla pro nakupování podle „zelených kritérií“ připravilo Ministerstvo životního prostředí s důrazem na veřejné zakázky. Právě zadávání veřejných zakázek může představovat účinný nástroj pro podporu udržitelné spotřeby.

Pro podporu opatření vedoucích k udržitelné spotřebě a k ekologicky šetrnému provozu úřadů mohou města a obce využívat zejména finanční zdroje z vybraných národních programů, které spravuje Státní fond životního prostředí.

Seminář proběhl v rámci projektu **Udržitelná spotřeba a výroba** – příprava celostátního Společného tématu místních **Agend 21**, financovaného Státním fondem životního prostředí ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí ČR.

Vladimír Mikeš,
Národní síť Zdravých měst
Foto archiv NSZM

Projekt FOKS

Projekt FOKS, zkratka anglického *Focus on Key Sources of Environmental Risks*, byl schválen v rámci programu Central Europe – priority 3 „Using our Environment Responsibly“, což by se volně dalo přeložit „Zodpovědné chování k našemu životnímu prostředí“.

Klíčové zdroje znečištění

Projekt je realizován od listopadu roku 2008, konec se předpokládá v říjnu roku 2011. Celkové finanční prostředky jsou odhadovány ve výši 3 319 050 eur.

Smyslem projektu je soustředit hlavní úsilí nápravných opatření v ekologicky zatížených aglomeracích na klíčové zdroje znečištění.

Mezi hlavní cíle a plánované aktivity patří:

- demonstrace a aplikace inovativních metod a postupů komplexního vodoprávního řízení na znehodnocených územích (znečištěné plochy, brownfieldy)
- definování priorit nápravných opatření na klíčových zdrojích znečištění podzemní vody a horninového prostředí
- realizace průzkumných činností a definování koncepce sanačních prací na pilotních lokalitách
- upřesnění limitů EU Direktivy pro podzemní vodu na znečištěných územích a v brownfieldech

Na projektu se podílí 7 hlavních partnerů z Polska, Německa, Itálie a České republiky: Centrální hornický ústav Katowice – vedoucí partner, Ústav ekologie na průmyslových územích Katowice, Městský úřad Jaworzno, Magistrát města Stuttgart, Magistrát města Milan, Úřad provincie Treviso, Zdravotní ústav se sídlem v Ostravě.

Přidruženými partnery jsou: Vodoprávní úřad města Gliwice z Polska, Silesia Region, Ministerstvo životního prostředí České republiky, Městský úřad Nový Bydžov, Oblastní inspektorát České inspekce životního prostředí v Hradci Králové, Státní agentura životního prostředí Baden-Württemberg v Karlsruhe, Krajský úřad města Stuttgart, Altlastenforum Baden-Württemberg e. V. Stuttgart.

Demonstrativní metodiky a pilotní akce jsou realizovány v lokalitách: Jaworzno (Polsko), Klatovy a Nový Bydžov (ČR), Stuttgart (Německo), Milan (Itálie), Treviso Province (Itálie).

Pilotní lokalita v Novém Bydžově

Lokalita v Novém Bydžově byla zahrnuta do projektu jako vhodný příklad území pro aplikaci integrálního průzkumu znečištění podzemní vody. Na území Nového Bydžova bylo v roce 2007 zjištěno závažné znečištění podzemní vody chlorovanými uhlovodíky migrujícími z areálu bývalého průmyslového podniku Kovoplast.

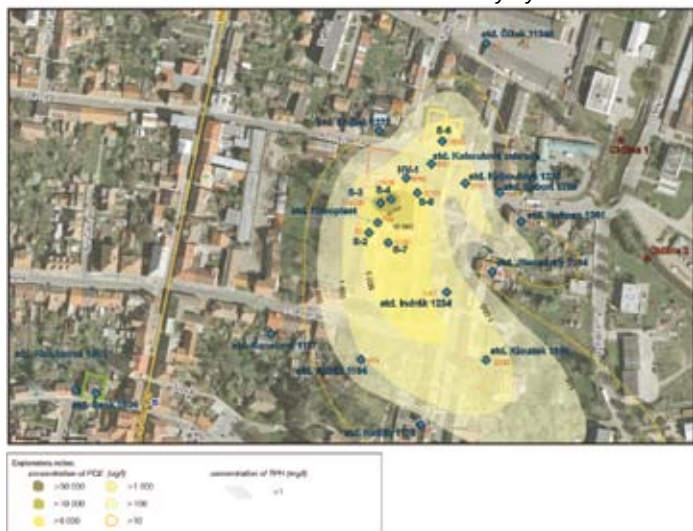
V roce 2009 se v rámci projektu FOKS uskutečnily rozsáhlé průzkumné práce vedoucí k popisu rozsahu znečištění horninového prostředí a podzemní vody na území bývalého podniku Kovoplast a výroby odznaků na ulici K. J. Erbena a byl definován dosah znečištění podzemní vody v sousedním území rezidenční zástavby.

Součástí prací financovaných z projektu FOKS byly odběry vzorků podzemních vod z domovních studní, vrtný průzkum a analýzy zemin v areálu bývalého Kovoplastu a výroby odznaků na ulici K. J. Erbena, měření vnitřního ovzduší v objektech nacházejících se nad oblastí kontaminované podzemní vody. Výsledky a zhodnocení kontaminace životního prostředí byly zpracovány v Analýze rizika areálu bývalého Kovoplastu a výroby odznaků na ulici K. J. Erbena. Analýza označila znečištění podzemní vody za nepřijatelné riziko vůči zdraví obyvatel a doporučila zahájit nápravná opatření na daném území vedoucí ke snížení zdravotních rizik.

Kromě již identifikovaného území znečištěného chlorovanými uhlovodíky (zdroj znečištění bývalý podnik Kovoplast), byla v rámci projektu uskutečněna rešerše geologických informací o území Nového Bydžova a na základě šetření o historické i stávající průmyslové výrobě a ve spolupráci s vodoprávním úřadem města Nový Bydžov byly vytipovány další potenciální zdroje znečištění podzemní vody, které jsou projektem FOKS ověřovány.

Map of Groundwater Pollution

Foto Nový Bydžov

Jedná se o průmyslový podnik bývalé koželužny, o bývalý autoopravárenský podnik, o bývalou chemickou čistírnu a o sklárny.

Pilotní lokalita v Klatovech

Lokalitou je kontaminovaná oblast, kde se kdysi nacházel centrální sklad prostředků na ochranu rostlin (herbicidů), který po sobě zanechal znečištění persistentními organickými látkami (POP's).

Cílem prací v rámci projektu na této lokalitě je zhodnocení rizika znečištění podzemní vody způsobeného skladováním herbicidů ve sklepních prostorách skladiště a rovněž demonstrace účinnosti dehalogenizačního procesu technologie CMD pro destrukci persistentních organických látek a testování mobilní jednotky CMD.

Zkratka jednotky CMD je odvozena od anglického názvu Cooper Mediated Destruction. Jde o nový revoluční systém, který byl vyvinut v českých podmínkách pod záštitou Zdravotního ústavu se sídlem v Ostravě. Principem této unikátní patentované technologie je dehalogenace chlorovaných toxických sloučenin (pesticidů, polychlorovaných bifenyly, dioxinů apod.), která vede k odejmutí chlóru z těchto látek a k celkové destrukci jejich organického skeletu. Na základě fyzikálně-chemických podmínek vytvoře-

ných v reaktoru jednotky CMD jsou vazby v organické látce narušeny a molekuly chlóru jsou převedeny na neškodnou anorganickou formu.

Integrální průzkum znečištění podzemní vody

V současné době se při realizaci průzkumných prací potenciálních zdrojů v Novém Bydžově uplatňuje etapovitý přístup Integrálního průzkumu znečištění podzemních vod, jehož součástí je aplikace inovativní metody Integrální čerpací testy (Integral Pumping Tests).

U identifikovaných zdrojů znečištění byly vybudovány ve směru předpokládaného šíření znečištění podzemní vodou hydrogeologické vrtů, v nichž se uskutečňují integrální čerpací testy.

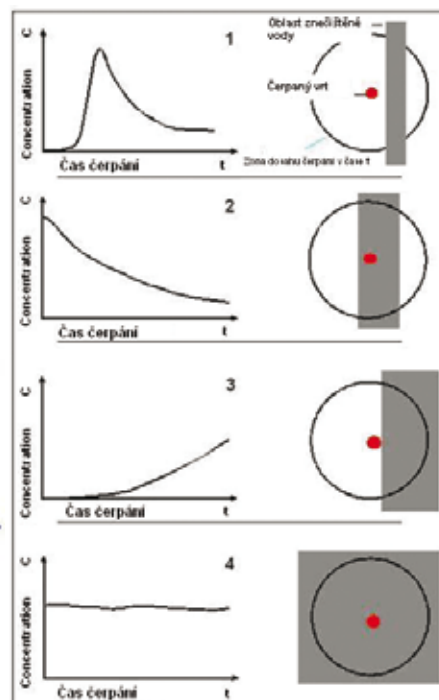
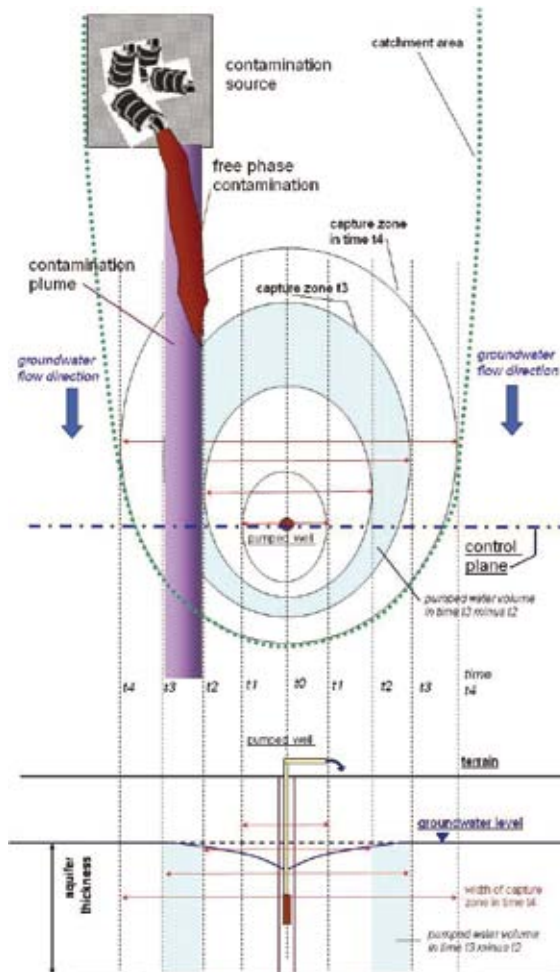
Metoda IPT využívá principu rostoucí zóny dosahu čerpání při dlouhotrvající čerpací zkoušce. S rostoucím časem čerpání jsou opakovaně odebrány vzorky vody, jejichž analýzy umožňují zhodnotit prostorové rozložení znečištění v kolektoru a lze stanovit hmotnostní tok znečištění v kontaminačním mraku.

Zvodeň v sousedství čerpaného vrtu je ovlivněna dlouhotrvajícím čerpáním podzemní vody. Zóna dosahu narůstá s rostoucím časem podle lokálních hydrogeologických podmínek kolektoru a podle technických parametrů čerpání (čerpací zkoušky).

Pomocí odběru a analýz vzorků podzemní vody v určitých časových intervalech v průběhu čerpání (tzv. několikanásobné měření koncentrací) je možné získat informace o kvalitě podzemní vody odpovídající zóně dosahu čerpání o určitém průměru. Časová křivka koncentrace polutantu indikuje výskyt důležité změny v kvalitě podzemní vody (výskyt kontaminačního mraku) v zóně dosahu čerpání.

Časové řady měření koncentrací přináší informace o poloze a rozsahu kontaminačního mraku a zároveň o koncentrační úrovni určitého parametru v kontaminačním mraku. Typické příklady časových křivek koncentrací vyplývající z pozice čerpaného vrtu vůči prostorovému umístění kontaminačního mraku jsou znázorněny na následujícím schématu (podle Bockelmanna et al., 2001).

Vyhodnocení Integrálních čerpacích zkoušek v Novém Bydžově umožní zhodnotit objektivitu potenciálních zdrojů a oprávněnost dalších průzkumných prací. K hodnocení dat bude použito nejen klasických a robustních statistických metod, ale i nových gnostických robustních metod, pro jejichž rutinní použití bylo vytvořeno uživatelské prostředí v jazyce R.

▲ Znázornění dosahu čerpání při dlouhodobé čerpací zkoušce a příklady časových křivek koncentrací pro různé pozice čerpaného vrtu vůči kontaminačnímu mraku.

PŘEHLED PRACÍ PROVEDENÝCH V NOVÉM BYDŽOVĚ V RÁMCI PROJEKTU FOKS

duben – srpen 2009

- upřesnění rozsahu znečištění horninového prostředí – vrtný průzkum, laboratorní rozbory zemin a podzemní vody
- odběry vzorků ze soukromých studní a vrtů
- zpracování souhrnné analýzy rizik pro lidské zdraví vyplývajících ze znečištění

září 2009 – leden 2010

- komplexní rešerše poznatků o geologické prozkoumanosti na území Nového Bydžova
- definování potenciálních zdrojů znečištění podzemní vody na území Nového Bydžova

leden – březen 2010

- Vytvoření a provozování databáze na bázi Geografického informačního systému (GIS) obsahující údaje o:
 - geologické prozkoumanosti
 - hydrogeologických objektech na území města
 - geochemické údaje o kvalitě podzemní vody
 - verifikace údajů o hydrogeologických objektech a chemismu podzemní vody

duben – říjen 2010

- lokalizace vrtů pro realizaci Integrálních čerpacích testů (IPT)
- zpracování projektu geologických prací
- vybudování vrtů pro realizaci IPT
- realizace Integrálních čerpacích zkoušek

Další plánované práce

- vyhodnocení Integrálních čerpacích zkoušek
- zpracování numerického modelu proudění podzemní vody

Přínos výsledků projektu FOKS pro město Nový Bydžov

Projekt FOKS znamená pro Nový Bydžov značný přínos při identifikování, klasifikaci a při řešení nápravy znečištění podzemní vody a horninového prostředí na území města.

Výsledky průzkumných prací v areálu bývalého Kovoplastu získaných z prostředků projektu FOKS vedly v říjnu 2009 město Nový Bydžov k podání žádosti na Státní fond životního prostředí ČR o podporu z Operačního programu Životní prostředí na provedení doprůzkumu znečištění v areálu bývalého podniku Kovoplast a v okolním intravilánu města Nový Bydžov včetně ověření vhodných sanačních technologií pro řešení provozní sanace znečištění podzemních vod doplňkového průzkumu. Tato žádost byla v březnu 2010 schválena a na podzim roku 2010 se předpokládá zahájení prací.

V dubnu tohoto roku se v historickém sále novogotické radnice města Nový Bydžov uskutečnilo veřejné setkání se zástupci místní, regionální samosprávy a státní správy k ochraně životního prostředí. Přítomni byli zástupci všech hlavních partnerů z Polska, Německa, Itálie a České republiky. Na setkání vystoupila mj. RNDr. Pavla Kačabová, ředitelka odboru ekologických škod Ministerstva životního prostředí, nebo zástupce Krajského úřadu Královéhradeckého kraje Ing. Zdeněk Štorek, vedoucí oddělení vodního hospodářství. Přítomni byli také Ing. Jan Tippner, krajský radní pro životní prostředí, Ing. Jana Samková, ředitelka Oblastního inspektorátu ČIŽP v Hradci Králové, a Ing. Bohumír Dušek, vedoucí oddělení ochrany vod OI ČIŽP Hradec Králové.

RNDr. Petr Kohout, koordinátor technických prací za projektového partnera Zdravotní ústav se sídlem v Ostravě
Foto, kresby a mapa: archiv ZÚ Ostrava

LOKALITY PROJEKTU FOKS

Pilotní lokalita v Jaworznu, malém městě poblíž Katowic, je nazývána hot-spot v měřítku EU proto, že se jedná o jeden ze sedmi zvlášť významných zdrojů průmyslového znečištění Baltického moře. Jde o bývalou skládku nebezpečných odpadů – především pesticidů. Na rozloze 0,5 km² je umístěno 195 000 tun nebezpečného odpadu (kontaminovaného HCH, DDT/DDE/DDD, dieldrin, endrine, metoxychlorin, benzen). Integrální průzkum znečištění podzemních vod bude uplatněn pro identifikaci klíčových zdrojů znečištění a stanovení priorit pro jejich nápravu.

Pilotní lokalita ve Stuttgartu zahrnuje okolo 300 znečištěných lokalit, které byly identifikovány v průmyslové aglomeraci města, z toho 193 představuje lokality podzemní vody znečištěné (nebo potenciálně znečištěné) chlorovanými uhlovodíky.

Hlavním cílem je identifikování původce znečištění podzemní vody, což je v důsledku vzájemné blízkosti zdrojů a překrývání kontaminačních mraků velmi obtížný úkol.

Pilotní lokalita v Miláně je charakteristická velkým plošným rozsahem znečištění podzemní vody na území celé aglomerace města. Znečištění je způsobeno různými polutanty v důsledku průmyslové činnosti v minulosti i v současnosti. Na lokalitě se nachází 20 monitorovacích vrtů monitorovacího systému města a 5 čerpacích stanic pitné vody. Cíl prací v rámci projektu je pomocí Integrálního průzkumu podzemní vody s použitím integrálních čerpacích zkoušek identifikovat klíčové zdroje znečištění podzemní vody a ověřit riziko migrace znečištění ze svrchního horizontu do hlubší zvodně, používané jako zdroj pitné vody.

Na **pilotní lokalitě v italském Arcade** bylo rovněž zjištěno znečištění podzemní vody chlorovanými uhlovodíky ve vrtu používaném pro účely regionálního monitoringu. Bohužel zde vyvstává problém nedostatku informací o lokalitě, který neumožňuje identifikovat zdroj znečištění.

Cíl prací v rámci projektu je lokalizovat zdroj znečištění s použitím integrálního přístupu průzkumu podzemní vody.

▲ Pilotní lokality projektu FOKS.

Jednotná evidence speleologických objektů – JESO

Z běžného pohledu laické veřejnosti je ochrana přírody v České republice soustředěna pouze na živé složky – rostliny a živočichy. Již méně lidí si však uvědomuje velmi pestroutu paletu prvků neživé přírody, ať už jde o geologické výchozy, mineralogické a paleontologické lokality, geomorfologické útvary či hydrologické fenomény.

Karsologie

Mezi neživou přírodou pak zcela zvláštní postavení mají jeskyně a objekty, které s jeskyněmi bezprostředně souvisejí – závrtý, ponory a vyvěračky. Tato výsada je zdůrazněna i v § 10 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který definuje podmínky jejich ochrany a využití.

Studiem krasových a pseudokrasových území a objektů, vztahy mezi jednotlivými prvky geosystému, jejich genezí a dalšími aspekty se zabývá multidisciplinární vědní obor karsologie, který využívá dalších poznatků přírodních a společenských věd – archeologie, paleontologie, geologie, klimatologie, hydrogeologie, biologie a dalších. Výsledky výzkumu se pak samozřejmě odráží i v kvalitní a efektivní ochraně a péči o tyto unikáty naší přírody.

Do nedávné doby nebyla v České republice k dispozici jednotná odborná platforma s registrem krasových a pseudokrasových objektů, jejich popisem a zhodnocením ani prostředí pro jednotnou evidenci výzkumných a odborných zpráv, mapové dokumentace, fotoarchivu a bibliografie.

Tento problém dnes řeší webová aplikace s názvem Jednotná evidence speleologických objektů (JESO), která představuje ucelený informační systém o krasových a pseudokrasových jevech na území České republiky.

Veřejný registr JESO

Vedením JESO, jako součásti Informačního systému ochrany přírody (ISOP), je pověřena Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR). Při budování JESO spolupracuje AOPK ČR se Správou jeskyní ČR a Českou speleologickou společností.

JESO je vedeno a spravováno jako veřejný registr a slouží pro potřeby orgánů státní správy, odborných organizací i veřejnosti především pro účely výkonu státní správy, územního plánování, výzkumné činnosti a monitoringu.

Pomocí webové aplikace na adrese <http://jeso.nature.cz> se sbírá a vyhodnocuje široká množina dat, včetně elektronické dokumentace, která úzce souvisí s karsologickými a příbuznými vědními obory i ochranou přírody a krajiny. Aplikace umožňuje jejich ukládání, včetně prostorové lokalizace, editace a vizualizace.

- Jednotlivé objekty jsou členěny podle **karsologického členění** ČR (rajonizace podle regionálně-geologických, orografických, hydrografických a karsologických hledisek).
- Geografická část databáze je postavena na technologii ESRI ArcIMS, pomocí níž se zjišťují další hodnoty (např. nadm. výška, zvláště **chráněná území, evropsky významné lokality soustavy Natura 2000** i příslušné **katastrální území**).
- Z hlediska ochrany přírody a krajiny jsou významné údaje o vchodech jeskyní s doprovodnými údaji o **lokalizaci, uzávěrách a správách uzávěr**.
- Dokumentační oddíl databáze umožňuje přidávat **fotografie, mapovou a ostatní elektronickou dokumentaci** krasových a pseudokrasových jevů s příslušnými popisnými atributy.
- Popisný oddíl využívá řady číselníků k zápisu údajů o krasových a pseudokrasových jevech (např. **morfologie, hydrologie, výplně jevů, biologie, archeologie, paleontologie, využití a stavu objektů**).

Aplikace v ostrém provozu

Zapojení dílčích subjektů do JESO probíhá na základě písemné žádosti, adresované na AOPK ČR. Uživatelé jsou rozděleni do několika úrovní s rozdílným přístupem ke sběru, editaci a vizualizaci dat. Aplikace je přístupná i veřejnosti. Anonymní uživatel má k dispozici úplný seznam objektů s názvem, regionální zařazením

a kódem JESO, který může dál filtrovat podle různých kritérií. U řady označených objektů (především turisticky přístupné jeskyně, jeskyně na značených cestách a ostatní běžně známé jeskyně) je zveřejněna také popisná část databáze včetně polohy objektu v mapové aplikaci. Anonymní uživatel, na rozdíl od odborných uživatelů, editorů a administrátorů, nemá možnost stažení připojených dokumentů.

JESO v uplynulých měsících prošlo důkladným testováním vlastní funkčnosti i bezpečnosti databáze. V současné době je v režimu ostrého provozu. Do databáze byla importována primární data (kód JESO, název objektu, synonyma, rozměry a lokalizace objektu), což představuje cca 3500 záznamů.

V současné době probíhá intenzivní proškolení editorů a odborných uživatelů JESO z řad AOPK ČR, Správy jeskyní ČR, České speleologické společnosti a dalších zájemců. V dalších měsících bude probíhat prezentace JESO pro příslušné orgány státní správy – národní parky, krajské a újezdni úřady. Předpokládá se i další rozvíjení spolupráce s odbornými institucemi, které mohou svými znalostmi dále zvyšovat kvalitu dat JESO.

RNDr. Ivan Balák,
Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
Foto autor
Mapa AOPK ČR

▲ Dvojice závrťů na Harbešské plošině v CHKO Moravský kras funguje jako přirozená spojnice mezi povrchovým a podzemním krasem.

▲ Mohutné sintrové náteky jsou typické pro největší podzemní systém České republiky – Amatérskou jeskyni v CHKO Moravský kras s délkou chodeb přibližně 40 km.

▲ Největší kořenový stalagmit ČR – Král – o výšce 65 cm se nachází v pseudokrasové jeskyni Kořenka v NPR Adršpašsko-teplické skály.

▲ Blažkův závrť a Balcarova skála s veřejnosti přístupnou jeskyní Balcarkou v CHKO Moravský kras.

▲ Skalní brána Zkamenělý zámek v NPR Španěk.

Dobrá praxe v udržitelnosti cestovního ruchu

Již druhý ročník konference Dobrá praxe v udržitelnosti cestovního ruchu se uskutečnil ve dnech 13.–14. září 2010 na Fakultě informatiky managementu Univerzity Hradec Králové. Hlavními tématy byly vztah cestovního ruchu a biodiverzity, certifikace udržitelnosti cestovního ruchu a udržitelnost destinací vázaných na vodní ekosystémy.

Geoparky a EDEN

Konference probíhala pod záštitou děkana Fakulty informatiky managementu Univerzity Hradec Králové Václava Janečka, který jednání zahájil, ministra pro místní rozvoj Kamila Jankovského a ministra životního prostředí Pavla Drobila.

Na plenárním zasedání zaujala Martina Pásková, z Ministerstva životního prostředí ČR, přednáškou o geoparcích jako komplexním a již desetiletí rozvíjeném přístupu k udržitelnosti cestovního ruchu se zapojením nejen geologických fenoménů a kulturního dědictví, ale také místních obyvatel. Zdůraznila význam způsobu interpretace místního dědictví, výměny zkušeností v síti geoparků a vysvětlila postup certifikace geoparků. Jako příklad dobré praxe uvedla Národní geopark Český ráj, který je současně prvním Evropským geoparkem pod záštitou UNESCO v České republice.

Celoevropský program každoročně tematicky rozdílně zaměřeného vyhodnocení nejlepších destinací udržitelného cestovního ruchu EDEN (European Destination of Excellence) představil Rostislav Hošek z Ministerstva pro místní rozvoj ČR a jako uvedení dalších dvou prezentací připomněl dvě dosavadní vítězné destinace – v roce 2009 České Švýcarsko a v roce 2010 Bystřicko (Vysočina).

Podrobně a poutavě představil Bystřicko starosta Bystřice nad Pernštejnem Karel Pačiska. Zdůraznil mimo jiné význam vytváření unikátních místních produktů, využívání symbolu udržitelné turistické destinace, vytváření komplexní nabídky s využitím dědictví okolního regionu a spolupráce s místními podnikateli.

Cestovní ruch, biodiverzita, certifikace

První den konference probíhaly rovněž prezentace a často velmi podrobné inspirativní diskuse v sekcích *Cestovní ruch a biodiverzita*, *Certifikace udržitelnosti cestovního ruchu* a *Udržitelnost destinací vázaných na vodní ekosystémy*.

POZVÁNKA

NA 2. ROČNÍK KONFERENCE S MEZINÁRODNÍ ÚČASTÍ

DOBŘÁ PRAXE V UDRŽITELNOSTI CESTOVNÍHO RUCHU

13. – 14. ZÁŘÍ 2010

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Konference se koná pod záštitou děkana Fakulty informatiky a managementu Univerzity Hradec Králové doc. Ing. Václava Janečka, CSc., ministryně životního prostředí ČR a ministra pro místní rozvoj ČR

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR

Ministerstvo životního prostředí České republiky

CET

V sekci *Cestovní ruch a biodiverzita* odezněly příspěvky: Nouzová nocoviště – inovace v národním parku, Destinační kapacita cestovního ruchu Východních Krkonoš, Domy přírody – návštěvnická střediska v chráněných krajinných oblastech, Monitoring návštěvnosti a vyhodnocování dat v Národním parku České Švýcarsko, Udržitelný cestovní ruch (nejen) v horských mokřadech, Národní parky a systémové vymezení únosné kapacity pro cestovní ruch a České Švýcarsko jako destinace ekoturismu

V sekci *Certifikace udržitelnosti cestovního ruchu* byly prezentovány vzhledem k rozsáhlé diskusi pouze dva příspěvky: Značení regionálních produktů a služeb u nás a v evropském kontextu a Standardy produktů stezek pro terénní cyklistiku jako nástroj kvality a udržitelnosti.

V sekci *Udržitelnost destinací vázaných na vodní ekosystémy* se autoři prvního příspěvku zabývali Atraktivitou vodních nádrží pro cestovní ruch a jeho udržitelnost. Další prezentace Kongo – biodiverzita, cestovní ruch, obnova ekosystémů, vodní ekosystémy byla analýzou zatím nevyužitého potenciálu středního

toku řeky Kongo pro turismus a v kontextu širšího projektu obnovování a udržitelné využívání jeho lesních ekosystémů.

Po skončení odpoledního odborného programu se účastníkům konference nabízela paralelně posterová sekce, geograficko-zážitková přednáška *Cesta Kolumbií a Venezuelou* – o životě a o život, promítání filmu *Nositelé tradic* o Miletínských modlitbičkách, Hořických trubičkách a Štramberských uších a také geologické minipozice Jiřího Štyrského.

Vnímání a cestovní ruch

Pod vedením Marty Páskové proběhlo jednání v sekci *Vnímání a cestovní ruch*. V prvním vystoupení, nazvaném *Příroda je fascinující kniha příběhů*, se doc. Jiří Štyrský věnoval problémům pojetí turismu jako aktivního i fyzického úsilí na cestě za poznáním a prožitkem. Proto hovořil o příbězích týkajících se biodiverzity a geodiverzity jako o příležitosti k aktivnímu přírodnímu turismu. Diskutovalo se o rozdílu mezi zážitkem a prožitkem, což nebylo jen formální uvažování. Jednoznačně byl vlastně potvrzen současný a hlavně budoucí trend ke skutečnému prožit-

kovému ekoturismu. Jedním ze závěrů bylo i konstatování, že nastala doba, kdy bude užitečné vytvořit podmínky pro vznik specializace v managementu cestovního ruchu v bakalářském stupni studia, která by se věnovala managementu a průvodcovské činnosti v oblasti ekoturismu, geoturismu a bioturismu především v chráněných územích.

Druhým vystoupením se zajímavým a velmi podnětným obsahem bylo zamyšlení prof. Jaroslava Vencálka *Vnímání cestovního ruchu jako respekt k lidské kultuře a planetární biosféře*. Jeho vystoupení kladlo důraz na duchovní aspekty v těsné vazbě na aspekty fyzické. Autor nabídl jisté řešení odvěkého sporu mezi striktně ekonomickým pojetím života světa a environmentálním pojetím. Konstatoval, že množina chápajících ekonomů se utěšeně rozrůstá a že řešení je ve vzájemném respektu a ochotě chápat argumentaci obou odborných komunit.

Doc. Jiřího Vaníček si pro své vystoupení *Trvale udržitelný cestovní ruch v Řecku* vybral jako předmět zkoumání řecký ostrov Rhodos – jak místní obyvatelstvo, tak turisty, především z hlediska jejich postojů k cestovnímu ruchu. Cenné bylo především zdůraznění pojetí udržitelnosti v podmínkách vysoce turisticky frekventovaného území tohoto populárního ostrova. Zajímavé byly v tomto smyslu reakce místních obyvatel, kterým nejvíce vadí automobilismus, množství autobusů, kdežto turistům nejvíce vadí špína, prach a odpadky. Pro budoucnost cestovního ruchu nejen na Rhodu je zřejmé, že turisté budou upřednostňovat spíše místa klidná, čistá, se vstřícným, přirozeným obyvatelstvem,

kteří je vůči turistům nakloněno – ale se sympatickou dávkou vlastní hrdosti. Tedy opět zdůrazněná prožitkovost turismu.

Závěrečná diskuse, která byla velmi bohatá, se odrazila i v závěrech sekce, které po diskusi zformulovala vedoucí sekce Martina Pásková.

Případové studie

V další sekci *Případové studie udržitelnosti cestovního ruchu*, kterou vedl prof. Josef Zelenka, vystoupil Jan Těšitel s prezentací *Udržitelný turismus jako nástroj prosazování konceptu biosférické rezervace v praxi (případová studie BR Šumava)*, obsahující podrobnou analýzu výstupů několika projektů na Šumavě, s důrazem na rozvoj participativního managementu a sociálních sítí. Inspirativní velkým množstvím příkladů propojení cestovního ruchu, předávání pozitivních environmentálních příkladů, revitalizací původních způsobů hospodaření v krajině a environmentálních staveb v obci byla prezentace Hany Machů *Hostětín – zelená inspirace z Bílých Karpat*. Příspěvek prof. Josefa Zelenky *Metodika pro udržitelnost cestovního ruchu v národních parcích* se zabýval východisky metodiky a kritickým zhodnocením tří zásadních nástrojů – strategického plánování, participativního managementu a zonace pro cestovní ruch.

Doporučení z konference

Konferenci zakončilo plenární jednání, na němž byly shrnuty závěry konference. Diskutovalo se o podobě dalšího ročníku konference, včetně volby termínu konání, a též o možnostech odborného publikování výstupů konference.

Závěry konference byly formulovány v následujících bodech:

- Ministerstvům s kompetencemi v oblasti cestovního ruchu, ochrany a udržitelného rozvoje přírodního i kulturního – dědictví iniciovat / podpořit přípravu a zavedení certifikačního systému pro udržitelnost destinací cestovního ruchu, který by stavěl mj. na dosavadních českých certifikačních schématech a způsobech značení.
- Ministerstvům s kompetencemi v oblasti cestovního ruchu a ochrany přírody krajiny – iniciovat / podpořit přípravu a zavedení akreditačního systému autorizovaných průvodců v chráněných územích České republiky s výhradním právem provázet v těchto územích na základě autorizace.
- Univerzitě Hradec Králové – otevřít konferenci do budoucna více studentům – např. formou studentské sekce s výstupy studentských prací, snížením vstupného pro studenty.
- Kompetentním orgánům a institucím – iniciovat / podpořit vznik pravidelně vycházejícího recenzovaného časopisu pro cestovní ruch.
- Univerzitě Hradec Králové – zařadit do výuky na vysokých školách specializaci MCR s pracovním názvem *Manager ekoturismu* se získáváním odborných kompetencí pro poznávání a interpretaci přírodního i kulturního dědictví.

Podrobnější informace o konferenci najdete na http://mzp.cz/cz/konference_ucn.

Z podkladů Josefa Zelenky a Jiřího Štyrského
zpracovala Hana Kolářová
Foto: Václav Janeček, Josef Zelenka
a Martina Pásková

MISS LOUKA

Nejkrásnější krkonošskou louku pro rok 2010 najdete na luční enklávě Bönischových bud – rozhodla koncem srpna odborná komise soutěže Miss louka, kterou vyhlásila Správa Krkonošského národního parku.

Malý div světa

Louku u Bönischových bud nominoval Lukáš Neklan z Vrchlabí, který na ní s přáteli hospodaří. Ve své nominaci píše: „Chtěl bych vám povědět příběh o jedné krkonošské louce obklopující typickou krkonošskou boudu s popisným číslem 166, která se nachází na enklávě Bönischových bud nad Černým Dolem.“

Za zhruba 22 let, co Lukáš Neklan louku pamatuje, se na tomto malém divu světa změnilo jen velmi málo. „Louka je po celém svém obvodu lemována původními zídками z kamenů, které vlastníma rukama vybírali z luk zakládající obyvatelé těchto luk. Východní strana je otevřená do kraje, kde na dalších loukách žijí další chalupy. Z ostatních stran je louka obklopena povětšinou smrkovým lesem, který je lemovaný jeřabinami. Výhledy z louky – co bych povídal. Jižní svah otevřený do kraje, kde máte výhled od Žalí až po Černou horu. Pod sebou můžete spatřit Vrchlabí, táhlý Lánov a při pohledu dál váš pohled může zabloudit až na horu Tábor, zalesněné kopce před Jičínem apod. Za dobré viditelnosti v noci pak světlo z Hradce Králové,“ vypráví Lukáš Neklan.

Život po věky

Jeho poetický popis života na této louce nenechá snad nikoho na pochybách, jak krásně zde je: „Ze života louky bych vám mohl povprávět mnoho příběhů. Nejde ani říct, že ráno zde něco začíná a večer něco končí. Život tu běží ve dne i v noci po věky věků. Příběhy zde snad nikdy nekončí. Nejsou to nějaká dramata, bitvy a podobně. Většinou jde o radost z maličkostí, jako je pramínek zásobující chalupu vodou, který pramení uprostřed této louky. Bohatá květena, která v letních měsících dělá radost nejenom lidem, ale především vysoké zvěři. Nejsem bohužel botanik, a tak kromě máty a třezalky, ze které vaříme na kachlových kamnech ten nejlepší čaj na světě, vám několik kytek nabízím na fotografii. Ranní probuzení za zpěvu ptáků, jasného drsného zvuku chřástala a samozřejmě cikád lučních koníků. Nejdřív se probouzíte se zavřenýma očima a jen posloucháte, po chvíli vás začne šimrat sluníčko ve tváři vycházející z Černé hory a už to nemůžete vydržet, taková nádhera. Jen tak naboso se projdete ranní rosou, omyjete obličej vodou z pramínku a osušíte pohledem do vycházejícího slunce. Kdybyste si přivstali, často se můžete potkat s pasoucími se srnkami, s liškou Ryškou a dalšími opravdu místními obyvateli.“

Hospodaření

Lukáš Neklan vysvětluje také, jak se dnes na této louce hospodaří: „Na louce už nehospodaří rodina jako dřív, kdy louka pro místní rodinu znamenala více než peníze. V dnešní době horní část louky je už po několik let spásána dobyt看em, o který se stará krkonošský musher Jirka Vondrák. Prostřední část okolo chalupy je kosena většinou dvakrát do roka ručně s ranní rosou kosou, a pokud už záda bolí a síla dochází, pomůže aj křovinořez.“

„Máme určité představy sny, nápady, ale víte, jak to v této uspěchané době chodí,“ uvažuje Lukáš Neklan nad budoucností lou-

ky. „Jeden ze snů je začít obhospodařovat i spodní část louky, o kterou řadu let nikdo nepečuje. Zvažovali jsme několik variant. Spásání dobyt看em, sekání mechanizací, ručně nebo ovečky. Příští rok bychom chtěli vyřezat nálety a jelikož je tato část louky dost různorodá a na několika místech dost podmačená, ideální variantou by bylo spásání ovečkami. Bohužel žijeme na této louce jen po chvilkách a nikdo ne na stálo, a tak se nám rýsuje zatím jen nápad – pro letní období si od někoho zapůjčit několik oveček, koupit ohradník a baterii a zkusit pást. Druhý sen se zrodil v hlavě mého přítele Martina – včely.“

Miss louka 2010

Správa Krkonošského národního parku připravila pro tři nejkrásnější louky dřevěné cedule s nápisem Miss louka 2010, které budou umístěny na kraji těchto luk.

Odměnu však připravili organizátoři soutěže i pro ty, kteří poslali ostatní nominace – pro každého jedinečné dřevěné hrábě pana Noska z Roprachtic. Tyto hrábě jsou symbolickým pojítkem mezi člověkem a loukou. Navíc pan Nosek je tímto tradičním ručním způsobem vyrábí desítky let a jeho výrobky jsou bezmála uměleckými díly.

*S využitím prezentace Lukáše Neklana připravili Radek Drahný a Hana Kolářová
Foto Lukáš Neklan*

Abb. 25, Hegerhaus in Bönischbauden

Abb. 21, Nebenerwerbslandwirtschaft Robert Luksch in Bönischbauden

▲ První dům z roku 1697 na enklávě Bönischbauden patřil p. Georgu Böhnischovi. Později obdrželi především zaměstnanci polesí povolení na tak zvaných lesních stráních pevné domy postavit. Oni vyčistili horské louky od velkého množství kamene a zatravnili. To bylo upraveno mnoho půdy pro potřebu, takže dobytek stačil obživiti celou rodinu také přes zimu s mlékem, máslem a sýry, takže mohla být bouda obydlena dobyt看em i lidmi. To bylo důležité, protože mnohdy byla rodina v zimě celé týdny uzavřena v domech, když sníh sahal až ke střeše a ještě výše. (Překlad ze vzpomínek německého obyvatelstva obce Černý Důl – Schwarzenthal)

Publikace

VLASTNÍ ENVIRONMENTÁLNÍ TVRZENÍ

aneb
férová ekoreklama v praxi

Férová ekoreklama v praxi

Čeští spotřebitelé jsou stále více připraveni nakupovat zboží a služby, které mají nižší dopad na životní prostředí. Mnozí výrobci, poskytovatelé služeb a reklamní průmysl si tento trend uvědomují, a proto se snaží přitáhnout zákazníky tím, že zdůrazní přínos svých výrobků či služeb pro životní prostředí. Jedním z nástrojů, používaných pro informování o environmentální kvalitě zboží a služeb, je používání vlastních environmentálních tvrzení. Proto CENIA, česká informační agentura životního prostředí vydává příručku Vlastní environmentální tvrzení aneb Férová ekoreklama v praxi s cílem pomoci tato tvrzení využívat efektivně a důvěryhodně.

Příručka obsahuje praktický návod pro firmy, jak propagovat své ekologicky šetrnější produkty efektivně a zároveň věrohodně. Je úplně první českou publikací s konkrétním návodem, jak se při zeleném marketingu vyvarovat zbytečných nešvarů a nejasností.

Poradí, jak věrohodnou ekoreklamu vytvořit a efektivně používat. Zároveň obsahuje srozumitelný popis pravidel pro vlastní environmentální tvrzení v normě ČSN ISO 14021 i s příklady správného použití nejčastěji používaných tvrzení (např. recyklovatelný, recyklovaný, energeticky úsporný atd.). Nedílnou součástí je informace o regulaci reklamy v České republice a sankcích pro případy, kdy je reklama nekalou obchodní praktikou. Do této kategorie se může počítat i tzv. greenwashing.

Zájemci si příručku mohou stáhnout na adrese www.cenia.cz/prirucka-vev ve formátu PDF. Tištěnou podobu je možno získat zdarma v knihovně CENIA. Ve výjimečných případech lze objednat (info@cenia.cz) i zaslání poštou.

Tisková zpráva CENIA, upraveno (red)

Pozvánky

Neznámý svět drobných savců

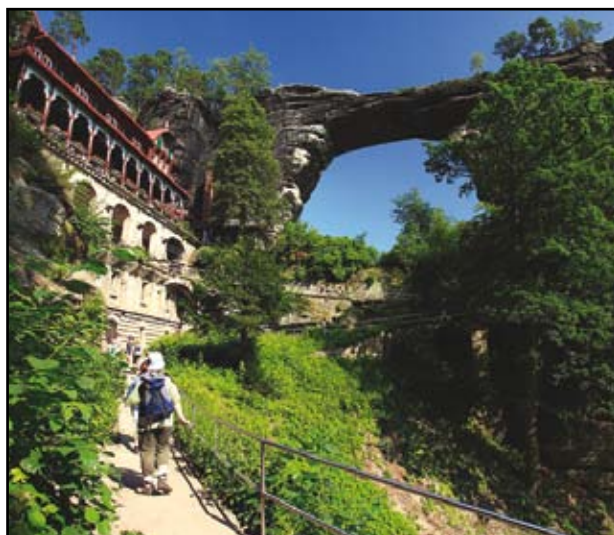
V Krkonošském muzeu Správy KRNP ve Vrchlabí je k vidění výstava Neznámý svět drobných savců. Seznamuje diváky se životem a výskytem tří skupin obratlovců, které se řadí mezi tzv. drobné savce, tedy hmyzožravců, letounů a hlodavců. Výstava Neznámý svět drobných savců seznamuje slovem i fotografiemi dr. Miloše Anděry se všemi zástupci tří skupin savců (hmyzožravců, letounů a hlodavců), žijícími v České republice. Krkonošskou zastávku této putovní výstavy jsme pro bližší představu návštěvníků doplnili podrobnějšími informacemi o výskytu jednotlivých druhů přímo v oblasti Krkonoš, případně i fotografiemi jejich zdejšího typického prostředí. Návštěvníci se tak mohou těšit na zajímavé informace například o krkonošských netopýrech, bělozubce šedé, hraboši mokřadním a mnohých dalších. Dále třeba zjistit, jakého největšího věku se v Krkonoších dožil netopýr severní. Výstava také přibližuje výsledky sledování drobných savců v Krkonoších.

Výstava probíhá v Krkonošském muzeu ve Vrchlabí do 7. listopadu 2010.

Pro předem objednané skupiny je možné využít odborného výkladu zoologa Správy KRNP a kurátora této výstavy Jakuba Šimurdy, který zájemce expozic provede (e-mail jsimurda@krnap.cz, tel. 499 456 702).

*Radek Drahný, tiskový mluvčí Správy KRNP
Foto Kamila Antoňová, Správa KRNP*

Konference

Mezinárodní konference Turistická destinace 2010

V České Švýcarsku se bude konat 25. a 26. listopadu v Domě Českého Švýcarska v Krásné Lípě mezinárodní konference **Turistická destinace 2010: management – marketing – produkty**. Cílem konference je přinést inspiraci a prezentovat praktické poznatky a příklady dobré praxe v oblasti řízení turistických destinací, přípravy produktů cestovního ruchu a zavádění principů udržitelného turismu do praxe. Konference je výjimečná nejen počtem zahraničních přednášejících, ale především svým zaměřením na praktické zkušenosti s řízením turistických destinací a tvorbou produktů cestovního ruchu v zahraničí a na přenos těchto zkušeností do českého prostředí.

Mezi odborníky, kteří na konferenci vystoupí, patří například Paolo Grigolli a Fabio Sacco z Fakulty ekonomie Univerzity v Trentu, John Hull z Výzkumného ústavu cestovního ruchu na Novém Zélandu nebo Marcus Capirione a Lukas Stadherr jako zástupci úspěšného projektu SchweizMobil a další. První den konference budou na programu vlastní prezentace a diskuse. Druhý den je pro účastníky připravena postkonferenční exkurze do Saského Švýcarska spojená mj. s návštěvou Domu přírody Národního parku Saské Švýcarsko a pevnosti Königstein.

Bližší informace o konferenci najdete na webových stránkách <http://www.ceskesvycarsko.cz/konference2010/>.

Gabriela Šulmanová, upraveno (red)

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ A OBČANSKÉ SDRUŽENÍ EKOFILM VÁS ZVE NA

36. EKO FILM

Mezinárodní filmový festival o životním prostředí, přírodním a kulturním dědictví
International Film Festival on the Environment and Natural and Cultural Heritage

OZVĚNY EKOFILMU 2010

Každoroční přehlídky vybraných filmů z festivalu pro veřejnost.
Projekce probíhají po celé republice zdarma.

Informace na:

www.mzp.cz

www.ekofilm.cz

—KOFILM

Zpravodaj Ministerstva životního prostředí ■ Ročník XX, číslo 10/2010 ■ Vychází 11 čísel ročně ■ Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel. 267 122 040, www.mzp.cz ■ Odpovědná redaktorka Mgr. Hana Kolářová, tel. 261 910 608, e-mail: hana.kolarova@tiscali.cz ■ Grafická úprava, tisk a distribuce Impax, spol. s r. o.; fotografie bez uvedení zdroje jsou z archívu Impax, spol. s r. o. ■ Prosíme zájemce o odběr Zpravodaje MŽP, Věstníku MŽP, aby svou žádost a adresu k zasílání oznámili na e-mail: zpravodaj@mzp.cz – budou tato periodika dostávat zdarma. Na stejný e-mail můžete psát i své dotazy a náměty. ■ MK ČR E 6189 ■ ISSN – tištěná verze 0862-9005

